

Київські просвітяни вітають громаду зі святом

11.11.17 Мандрівний дискусійний клуб "Київське Коло" запрошує Вас на інтелектуальну вечірку: "Якою мовою говорив Нестор з киянами?". У програмі: концерт, квести і полілог: "Як перейти на українську, щоб стати переможцем". Поч. о 16.00 — Музей історії України.

Експерти: директор Інституту української мови НАНУ, доктор філології Павло Гриценко, кандидати історичних наук Кирило Галушко і В'ячеслав Корнієнко, дослідник української духовної музики Ганна Куземська.

Запрошені артисти: Олексій Кабанов (гусле, ріжок), Тарас Силенко (кобза), Тарас Компаніченко (ліра), Василь Лютий (старосвітська бандура), Наталя Строчан (фортепіано), Кирило Стеценко (скрипка) та Гурт "Хорєя козацька".

Зустріч Мандрівного дискусійного клубу "Київське Коло" організовує Київська "Просвіта" спільно з проектом Кирила Галушка "ЛІКБЕЗ: історичний фронт" та Національним музеєм історії України.

9 листопада, у День української писемності і мови, у Хмельницькому відбудеться відкриття XVIII Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика

Володимир ЗАГОРІЙ, президент Ліги українських меценатів:

— Конкурс вистояв і його відлуння чути не тільки в Україні, а й у всій світовій діаспорі. Ми знаємо: самим конкурсом не вирішимо докорінно проблему неповноцінного фінансування державної мови в Україні. Але ми подаємо приклад того, як за допомогою подібних динамічних ідей можна залучити всі свідомі українські сили на фронт національного будівництва.

Час працює на нас і нашу справу, але в цьому заслуга передовсім громадськості, стурбованої ненормальною мовною ситуацією в Україні, а не державців, які б системними заходами впливали, шануючи національні пріоритети й реально намагаючись підняти соціальний престиж державної мови. Задумуючи цей конкурс, ми сподівалися, що влада енергійніше зреагує на нього, ба, навіть на те, що вона перехопить у нас цю важливу ініціативу. На жаль, цього не сталося. Наш мовний марафон за всі 18 років так і лишається справою групи ентузіастів, які подвигують українське чиновництво на загалом байдужі для нього справи. Є багато сумних сюжетів, які це підтверджують. Сьогодні є легіон чиновників, які спокійніше існували і дримали б у своїх кріслах, якби конкурсу імені Яцика не було. Бо, по-перше, тут вони не можуть розгорнути свої корупційні схеми, по-друге, ми не допускаємо їх "керувати парадом". Маємо наглядову раду конкурсу, яку очолює мовознавець, доктор філології Ірина Фаріон, відома своєю безкомпромісною громадянською позицією. Є невідкупне журі, котре очолює (і це для нас принципово важливо!) директор Інституту української мови НАНУ Павло Гриценко. І ще маємо відданих справі конкурсу лю-

У мовному турнірі беруть участь школярі, студенти, військові. Відбувається він для школярів у чотири етапи, а для студентів і військових — у три. Заключний етап — загальнонаціональний, на ньому журі конкурсу, яке очолює директор Інституту української мови Павло Гриценко, визначає найкращих знавців рідної мови в Україні. Саме ці, найкращі з найкращих, виходять на сцену столичного театру ім. І. Франка у травні й отримують свої почесні нагороди. Голова наглядової ради конкурсу — доктор філології Ірина Фаріон. Конкурс проводить Ліга українських меценатів спільно з Міністерством освіти і науки України. Конкурс відбувається на меценатські пожертви. Головний меценат — фармацевтична фірма "Дарниця".

Пропонуємо Вашій увазі роздуми тих, хто опікується конкурсом і докладає усіх зусиль, аби він жив і об'єднував під своїми знаменами нових учасників.

дей в усіх областях, які сприймають його як свій патріотичний обов'язок.

Окрема тема — меценати конкурсу, які щороку виплачують зі своєї кишені поважні суми премій для переможців та призерів. За прикладом видатного громадського діяча і мецената з Канади Петра Яцика всі винагороди в турнірі (а це — сотні тисяч гривень) — то не бюджетні, а меценатські гроші. Кошти тих, хто, мовлячи словами великого українського мецената Євгена Чикаленка, любить Україну не тільки до глибини своєї душі, а й до глибини своєї кишені.

За час проведення конкурсу помінялося кілька президентів, кілька прем'єрів, кілька голів ВР, а також низка міністрів освіти і науки. Але це не мало вирішального впливу на наш проєкт. Бо він не на владу зорієнтований. Він виник як громадська ініціатива і тримається на плечах громадськості.

Святійший ФІЛАРЕТ, Патріарх Київський і всієї Руси-України:

— Чому церква бере участь у цьому конкурсі? Тому що свого часу церква брала участь у зростанні українського народу — через богослужбову мову, через парафіяльні школи, через духовні семінарії і духовні ака-

демії. І ті, хто хотів знищити українську мову в Україні, використовували церкву, школи, університети. Саме тому і відродження, і утвердження української мови серед українців іде тими самими шляхами — через церкву, школу, університети. І жодна сила тепер не подолає нас, тому що є Українська Церква, яка звертається до Бога з молитвами українською мовою, тому що наші школи й університети навчають українською мовою, а отже, наш народ у майбутньому говоритиме, молитиметься українською.

Бог благословив наш народ мати свою державу, а те, що благословляє Бог, міцне, і сили, які діють сьогодні проти України і намагаються її розірвати на шматки, матимуть поразку, бо проти Бога йти не можна. Були вже безбожники, які боролися і проти української мови, і проти Української держави, але Господь знищив їх. Не треба йти проти Бога, треба виконувати Його волю, записану в Євангелії, і тоді буде благо всім.

Архімандрит Греко-Католицької Церкви Рафайл ТУРКОНЯК, лауреат Національної премії України ім. Т. Шевченка:

— Думаю про нашого північного сусіда, який нині знову прийшов до нас із ві-

йною. І це війна не лише проти Української держави, це війна проти української мови. Століттями Росія знищувала нашу мову. Десятки указів і циркулярів було спрямовано проти неї. Але вона вистояла. І я переконаний, що конкурс з української мови сьогодні стоїть в обороні рідної мови, а разом із ним стоять і мільйони українських молодих людей. І їхня могутня зброя — українське слово.

Михайло ВАТУЛЯК, член Ліги українських меценатів, директор ТОВ "Книжкові джерела" (м. Львів):

— Для багатьох, хто приходить на величезні церемонії нагородження переможців конкурсу різного масштабу — чи у школі, чи на сцені міського будинку вчителя, чи палацу юнацтва, чи столичного театру, здається, що конкурс з української мови — це суцільні феєрверки і свято, але це не так. Насправді за всім цим стоїть велика робота тисяч і тисяч людей у кожній області, в кожному місті й селі, адже у конкурсі масово беруть участь — на першому етапі — школярі всіх шкіл України, багатьох ВНЗ різних рівнів акредитації, профтехосвіти і військових закладів Міністерства оборони України. І лише найкращі з них виборюють звання найкращих із найкращих знавців рідної мови.

Знаю, що й цьогогоріч у конкурсі візьме участь понад 5 млн учасників — і в Україні, і в понад двох десятках країн світу, зокрема, й у Башкортостані (Росія). Немає аналогів цьому безпрецедентному національному проєкту! І немає цього конкурсу щіни! Він справді безцінний для української справи. Він допомагає творити націю.

Втратити рідну мову і перейняти чужу — це найгірший знак підданства

Іван МАЛКОВИЧ,
лауреат Національної премії України
ім. Т. Шевченка, український поет та видавець, 2017

Галина ПАГУТЯК: «Жовтий галас довкола мови»

Облога сусідами освітнього закону, здається, об'єднала і проєвропейських і проукраїнських громадян, стала тією краплею, що призвела до повені обурення. Все-таки добре, що приниження державної мови зачепило нарешті і людей, які ще недавно улесливо зазирали в очі європейцям і сподівались, що бодай їх не вважатимуть за варварів і тубільців. Замість того, щоб донести правду про катастрофічну ситуацію з українською мовою на тлі тотальної русифікації як доконаний факт до західноєвропейських інтелектуалів. Але ніхто з наших культуртрегерів цього не робив і навряд чи буде робити, бо потрапити до проклятого племені націоналістів — це провал. Це відсутність премій і грантів від лівих організацій, які фінансує Кремль, а як без них жити? Треба десь працювати, заробляти на хліб, опуститись до тих посполитих невдах, які працюють вдень, а вночі творять, і для яких поламаний старенький ноутбук — трагедія.

Правдивість, називання речей їхніми іменами — найбільша чеснота інтелектуала. Лавірування, лицемірство чи навіть вежа зі слонової кістки в час війни — це безчестя. Ми всі мусимо бути солдатами, поки триває ця війна за нашу свободу і свободу наших дітей. Упродовж останніх років я була свідком ганебних суперечок і ще ганебніших компромісів довкола мовного питання. То спільні творчі зустрічі з сепаратистами, то плач за книжками з Росії, навіть збірник прози сучасних українських письменників вийшов під час війни у Росії, то переклади російською українських авторів в Україні, то запрошення “хороших росіян” на книжкові ярмарки... Але найбільше вразило і вражає ота клята, бо однобічна, толерантність. Вперше це неприємно вразило, коли повалили пам'ятник Леніну на Бесарабці. Треба було чекати, поки парламент проголосує, а Рада Безпеки схвалить? Потім, коли Львів намагався перейти на російську, тобто кілька відомих людей, цілковито не усвідомлюючи загрози імперського его, навіть сподівались, що те его пере-

йде на українську. А воно тільки посміялось над дурними хохлами і кинулось завойовувати галицький П'ємонт.

Відхреститись від “одіозної” Ірини Фаріон — це був бонтон. І є зараз. Тим часом ворожа агентура діяла, намагаючи слабкі місця в пацифістів і прихильників мистецтва для мистецтва. “Жахливою і бруталною” була письменниця Лариса Ніцой в її боротьбі з рибками і касиркою в супермаркеті. У неї жбурляли каміння і обкладали модним серед бомонду тюремним матом, бо не письменницьке це діло захищати державну мову. Не так агресивно, а поступово, років на п'ятдесят розтягнути, коли від української мови, як від шумерської, залишаться хіба сакральні тексти. Бо молдавани назвуть печерними націоналістами. Хай для цих ніжних істот видаються методи письменницькі та багатьох інших людей, які не можуть жити в русифікованих містах, агресивними і негуманними, але вони воюють за Україну в Україні, а не мовчать під лавкою.

Бий своїх і бійся чужих — ось що є головною причиною розбрату серед українців. Свої слабкі, чужі сильні й нахабні, а силу поважають навіть у колонії суворого режиму. Вихолощена цивілізованість не здатна захистити, протверезити, вилікувати одурманене маскультурою суспільство і врятувати молодь. Повзуча русифікація здійснюється переважно через двомовність і суржик, і нерідко через сепаратистський адмінресурс. Тут не угорці, яких зараз усі так дружно засуджують, а й школа на Одещині. Письменники би мали останній скандал взяти в зуби, а не розмірковувати над тим, добра чи погана письменниця їхня колега Лариса Ніцой і чи не отримує вона була політичні дивіденди, захищаючи двох бунтівних матерів. Бо це врешті нешляхетно.

Публічні люди мусять щонайменше бути чесними перед собою і щонайбільше: виконати свій обов'язок перед Батьківщиною. Добре, що це сталося, що якась частина українців побачила: треба мати нагострені пазури, і звільняти мовний простір від настирливих претензій меншин, не криючись перед світом, бо сильна Україна потрібна тільки українцям, більш нікому, у цьому дарвінівському світі, замаскованому під гламурну мультикультурність. От вам і Орвелл із його Фермою: є рівні, а є рівніші. Чомусь грузинські видавці у Франкфурті стали з плакатами проти московського агресора, а українці готові, либонь, потай домовлялись із цим агресором про переклади, бо культура вище політики. Правда, політики цього не знають і ламають хребет національній культурі, тримаючи її у стійлі для худоби.

Людина — істота багатогранна: якоюсь гранню вона проявляється в соціумі, якоюсь — у сім'ї, третьою — в колі друзів, четвертою — коли мовчать Америки й Росії, і навіть Україна, і людина лишається сам на сам із собою...

Усі ці грані забезпечують живлення її потреб і виведення продуктів живлення, обмін і торгівлю, одне слово — життєдіяльність та розвиток. Двоїста природа людини передбачає, як відомо, єдність і боротьбу протилежностей. Правою-лівою, тільки так можна йти. Одною — лише крутитися на місці.

Як громадяни країни, ми платимо податки на утримання армії, чиновників, забезпечення соціальних потреб суспільства. В обмін на податки — отримуємо безпеку на вулицях і непорушність кордонів. І не кажіть!.. Яка система, така й безпека.

Треба зрозуміти й іншу річ. У гібридному світі, де ворог може пробратися в мозок і зруйнувати його, не порушуючи фізичних кордонів, — потрібні гібридні кордони і податок на їхнє утримання. Один із таких кордонів — державна мова.

Галина ПАЛАМАРЧУК: «Про піховшеків і не тільки»

Податок на його утримання — толерування і виконання мовних законів. Державна мова — це той щит на гуманітарному рівні, який не дасть пробратися в державний організм імунодефіциту, внаслідок чого цей організм не впустисть у себе зелені чоловічків та іншу гидоту. Як і сплата податку грошового, податок гуманітарний не обговорюється, і ухиляння від нього має каратися, як ухиляння Манафорта в Гамеріці.

Мені глибоко огидні, жалюгідні ті інфантильні піховшеки, які мовний закон і мовні квоти на захист української обзивають диктатурою. Це слизняки, слабаки й ворожі агенти. Щоб уберегти свої кордони і захистити свою землю, країна мобілізує на фронт синів та доньок, затує паски, обмежує себе в інших громадянських свободах (бо путін нападе), — а піховшеки висувають їй ультиматуми і відчиняють ворота ворогові зсередини...

...У сім'ї, в колі друзів і сам на сам із собою людина має говорити лише комфортною мовою, бо чим комфортніше людині, тим вона щасливіша. А чим більше навколо щасливих людей, тим комфортніше кожному з нас у такому оточенні. Зараз же як? Ступасш вранці в цей мурашник — як воістину в мурашник: без броні й не потикайся, зжеруть...

Саме тому я ревно захищаю комфорт своїх друзів і знайомих. Інколи — навіть від них самих: коли намагаються передчасно, не про-

робивши як слід тему, ламати себе у мовному питанні. Не підготувавшись, не маючи внутрішньої переконаності, у приватній сфері цього не слід робити, бо відкат буде жорсткий і жорстокий. ...Буде зимно, буде некомфортно. Зимно й некомфортно на зоні української мови постійно. І тим більше тут почуваєшся ізгоєм, що розумієш: держава тобі не друг і не брат. Без підтримки і грошей українська культура завжди буде худенькою й на маргінесах. Тебе може побити водій маршрутки і на тобі може відігратися за Ніцой продавчиня у “Ватсонсі”.

Перевербовують тебе гарними й пишними словами, а потрапиш ти на зону. Ти не готовий. Та й я не бажаю тобі зони. Живи в комфорті. І приходь — коли переситишся його гнилуватим духом. Коли виростеш із його гнилуватої плоти, як росток.

...Що стосується сам на сам. Я читала багато книжок із психології, я читала Кена Вільбера, обожнюю його книжки з трансперсональної психології... Але не можу собі пояснити, чому... На межі яви і сну, коли розтає грань між грубим і астральним, являються прекрасні чи страшні картини, часто, хитнувшись у бік яви, ловлю себе на тому, що мій внутрішній діалог секундою перед тим звучав російською мовою. Холодною, чужою, слизькою, штучною... Звідки? З яких глибин? Відлуння якого сюжету, чийого життя?

Лариса НІЦОЙ: «Я готуюся до уроку...»

Не хочеться мені читати семикласникам віршики про солов'їну. Не хочеться розповідати 20 цікавих фактів про мову. Не хочу проводити конкурси. Розкажу їм, як українці стали російськомовними. Розповім, як Київ і Харків “Всегда бил руским”.

9 листопада — День української писемності і мови, а 3 листопада далекого 1937 року в урочищі Сандармох рука російського ката виривала з України серце, голос, розум, майбутнє... убиваючи один за одним 134 “українських буржуазних націоналістів”. Росія звинуватила їх у тероризмі! Боже, як банально, сьогодні ті самі звинувачення.

Хочу показати учням тих українських “терористів”. Узяти хоча б вибірково, бо всього їх було за 4 дні 1111.

Про “терористів” Леся Курбаса і Миколу Куліша вже чули. Друзі в житті. Курбас — український режисер, актор, теоретик

театру, драматург, публіцист, перекладач. Куліш — український письменник, режисер, драматург, громадський діяч, газетяр і редактор, діяч української освіти, педагог. Леся Курбас і Микола Куліш товаришували. Курбас ставив п'єси Куліша в театрі. Смерть вони зустріли теж разом. У таборі на Соловках, святкуючи річницю російської революції, капітан Матвеев поставив двох друзів поруч і вбив одним пострілом. У голову. Одна куля пролетіла крізь дві голови... Обоє творили українською, жили Україною.

Або ось ще два “терористи”: Марко Вороний і Микола Вороний. Син і батько. Марко — український поет, перекладач, дитячий поет. Видав 5 книжок для дітей та збірку віршів. Перекладав з німецької, французької, італійської, єврейської. Батько, Микола Вороний — український письменник, перекладач, поет, режисер, актор, громадсько-політичний діяч, театрознавець. Терориста-батька звинуватили в тому, що він шпигун. Син кинувся його захищати. Ходив по судах, вимагаючи перегляду справи для батька, і сам потрапив за ґрати. Отримує звинувачення: участь у терористичній організації на чолі з українськими ПИСЬМЕННИКАМИ-ТЕРОРИСТАМИ. Сина, Марка, розстріляв 3 листопада 1937 року в тому ж Сандармосі той же диявольський виродок — Матвеев. Батька, Миколу Вороного, розстріляють через 7 місяців після сина.

Знаєте у чому цинізм ситуації? О, Росія не може без цинізму. Марко Вороний, будучи студентом, пише курсову роботу. Упізнаєте?

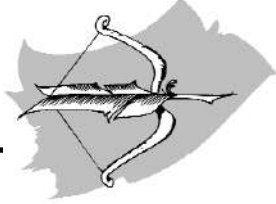
*Родились ми робити з казки дійсність
Долати простір і скоряти час.
І окрім рук у нас вже крила міцні,
А окрім серця є мотор у нас
Все вище, і вище, і вище
Прямусмо лет наших птиць
І в кожному моторі їх दिше
Безпека і спокій границь!*

Так! Це Марш сталінських авіаторів. Автора розстріляли, а пісню, — нащо добро пропадять, переклали російською. Її співала вся країна. Ми її співали. Нам було всім добре...

Вороні писали українською і жили Україною. Із Соловків Марко теж писав листи українською. Останній лист перед розстрілом він написав до мами... російською...

Готуюся до уроку і плачу. Плачу над нашими долями. Я часто дивувалася, чому нас тоді знищували, а ми мовчали? Чому не піднялися? Чому не дали відсіч? Нас же тоді скільки було? 80 мільйонів? Сьогодні прийшло усвідомлення. Ми й сьогодні мовчимо. Ми сьогодні такі розумні, а мовчимо так само. Ніцой, яка кинула мідяками в касирку за відмову спілкуватися українською, — радикалка! І так вважають навіть мої побратими-письменники! Ми — такі начитані, ми — стільки вже сказали про історичну правду... І що?!

Готуюся до уроку...

Антиукраїнська мовна політика проросійських найманців на тимчасово окупованих теренах Донбасу

Володимир СЕМИСТЯГА, голова Луганського ОО ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка

Мовна політика — це сукупність ідеологічних постулатів і практичних дій, спрямованих на регулювання мовних відносин або на розвиток мовної системи в певному напрямі. Як складник національної політики, вона відзеркалює її принципи та відповідає панівній ідеології. Характерною тенденцією антиукраїнської мовної політики російського сусіда-агресора завжди було звуження сфер функціонування української мови, обмеження її застосування, і навіть на побутовому рівні.

Чи мають спільне коріння події, що нині розвиваються на окупованих путінською Росією теренах Луганщини і Донеччини? Безумовно! Взірцем для утвердження українофобської політики в цьому регіоні проросійським маріонеткам є імперський, великодержавний, шовіністично-рашистський посил, генерований Москвою. Для цивілізованого світу давно не секрет, що саме в столиці Російської Федерації закрито всі українські культурно-освітні центри та установи. Від 2015 р. зліквідовано дві найважливіші українські крайові організації — Об'єднання українців Росії і Федеральну національно-культурну автономію Росії. Поза законом опинилися й Українська Всесвітня Координаційна Рада (УВКР) та Світовий Конгрес Українців (СКУ). Серед багатомільйонного українського загалу в РФ тільки півтори сотні дітей домоглися права хоча б факультативно удосконалювати знання з української мови в недільних школах. Бо українських навчальних закладів у Росії взагалі ніколи не існувало. До того ж, ще й протидіяти підступній, чітко організованій потужній російській пропагандистській машині, яка уособлює основну імперську мету — знищити Україну, позбавляючи її народ мови, — українські владці не поспішають.

Соціологічні дослідження засвідчили, що 95% мешканців Луганської і Донецької областей за все своє життя ніколи не виїздили за межі краю. Але здобуття Україною Незалежності все ж таки призвело до відчутних змін у їхньому способі життя. Насамперед в царині освіти. До початку російської агресії на сході держави кількість українськомовних шкіл у Донбасі зростає більш ніж удвіє. У місцевих вишах збільшилася частка предметів, що читалися українською мовою, — до 50–60 відсотків. Розуміючи, що збільшення кількості українськомовних мешканців Донбасу призведе до краху ідеї “русского міра”, її апологети дещо змінили тактику підтримки “русскоговорящего населения” краю. Зокрема через російські пропагандистські фонди з початку 2000-х рр. було виділено величезні кошти на друк російською мовою шкільних підручників та навчальних посібників для вчителів. І мета залишилася незмінною — учити й виховувати шкільну та студентську молодь під орудою “своїх” педагогів у душі “русского міра”.

Як це відбувалося, наведемо конкретні приклади. У Росії було затверджено державну програму “Патріотичне виховання громадян Російської Федерації на 2001–2005 роки”. Пізніше її пролонгували. У рамках цього проекту найактивнішу участь у розробці підручників та посібників з антиукраїнським змістом взяли російський фонд “Русский мир”, фонд

“Президентский центр Бориса Ельцина”, російське посольство і консульства в Україні. Крім того, 2005 року було створено “Українську академію русистики”. А наступного року за її підтримки видали накладом 25 тис. примірників підручників для школярів 5 класу “Страноведение. Россия”. Крім того, з метою перекваліфікації вчителів історії видали посібник “Воссоединение Руси”. Пропагандистські заходи “русского міра”, втілені в ці пропагандистські перли (російська мова велика і могутня; українці, білоруси, росіяни — споріднені народи і повинні розвиватися спільно; Росія — найпотужніша і наймогутніша країна світу), своїм “грифом” освятило Міністерство освіти і науки України. Тож не випадково, що на Луганщині 2008 року ці “освітні” видання спільно презентували посол РФ в Україні В. Черномірдин і заступник голови Луганської облдержадміністрації М. Запорожцев, який нині очолює “громадську раду при главі ЛНР”. Не дивно, що 2009 р. в Луганську за безпосередньої участі голови фонду “Русский мир” В. Ніконова та “батьків” області О. Єфремова, В. Голенка, В. Тихонова помпезно відкрили центр російської культури і літератури “Русский мир”. Невдовзі таким же чином два подібних центри з'явилися і в Донецькій області. Після чого Луганськ і Донецьк заповнили пропа-

крито агітував за відокремлення Луганської області від України та приєднання її до Росії. Його патрони — О. Єфремов, звинувачений у зраді Батьківщині, перебуває під судом і слідством, а віце-прем'єр В. Тихонов переходить у Воронежі на територію Росії. Варто не забувати й злочинну діяльність цієї трійці під час так званих Сіверськодонецьких шабашів та їхнє намагання створити так звану ПІСУАР.

Яка ж ситуація довкола української мови та всього українського на тимчасово окупованих Росією та її найманцями теренах Донбасу?

Процеси у сфері духовного, культурного та мовно-освітнього простору, які відбуваються упродовж останніх трьох років у квазітвореннях на Донбасі, мають певні особливості, але досить часто вони й ідентичні.

Якщо до 2014 р. на сході України проросійські сили мусували міфи про підступну насильницьку “бандерівську” українізацію та маніакальне переслідування російськомовних, то після проголошення так званих “ЛНР” і “ДНР” російські найманці влаштували справжнє полювання на активістів місцевих українських культурно-просвітницьких організацій і товариств. Наприклад, у травні-червні 2014 р. спецслужби “ЛНР” заарештували до своїх казематів велику групу просвітян. Від заарештованих О. Шевченко, К. Філімоненка, І.

Захарченка, О. Носулі, А. Поповича, О. Юшенка, В. Семистяги та інших вимагали зректися рідної української мови і спілкуватися тільки на “общепонятном”. При цьому в найбрутальніших традиціях Валуєвського циркуляру українську мову тлумачили “як гідку спольщену російською мовою, яку ніхто не розуміє”. Це ж повторилося й восени 2014 р., коли у просвітян Шмигельських і проректора Луганського національного Шевченківського університету Дм. Уженка під страхом смерті вимагали зречення української мови. Після захоплення промислових центрів Донбасу бойовиками міські посадовці ще до початку 2014/2015 навчального року тиражували розпорядження, які стосувалися витіснення української мови з публічного простору і про русифікацію освіти. Їхня суть зводилася до посилу: змінити всі вивіски українською мовою на російські, у школах зробити російську мову основною, а українську — заборонити. Все це добре вписувалося в загальну концепцію “русского міра”, що побутувала тут, та служило підставою для проголошення “інтеграції в Росію”. Тож не випадково, що мовна політика в так званих “ЛНР” і “ДНР” на початку 2014/2015 навчального року в усіх типах навчальних закладів була спрямована на швидку тотальну русифікацію. Відповідно до неї навчальні заклади з українською мовою викладання переводилися на російську, ліквідовувалися класи з українською мовою навчання, зменшувалася кількість годин на вивчення української

Захарченка, О. Носулі, А. Поповича, О. Юшенка, В. Семистяги та інших вимагали зректися рідної української мови і спілкуватися тільки на “общепонятном”. При цьому в найбрутальніших традиціях Валуєвського циркуляру українську мову тлумачили “як гідку спольщену російською мовою, яку ніхто не розуміє”. Це ж повторилося й восени 2014 р., коли у просвітян Шмигельських і проректора Луганського національного Шевченківського університету Дм. Уженка під страхом смерті вимагали зречення української мови. Після захоплення промислових центрів Донбасу бойовиками міські посадовці ще до початку 2014/2015 навчального року тиражували розпорядження, які стосувалися витіснення української мови з публічного простору і про русифікацію освіти. Їхня суть зводилася до посилу: змінити всі вивіски українською мовою на російські, у школах зробити російську мову основною, а українську — заборонити. Все це добре вписувалося в загальну концепцію “русского міра”, що побутувала тут, та служило підставою для проголошення “інтеграції в Росію”. Тож не випадково, що мовна політика в так званих “ЛНР” і “ДНР” на початку 2014/2015 навчального року в усіх типах навчальних закладів була спрямована на швидку тотальну русифікацію. Відповідно до неї навчальні заклади з українською мовою викладання переводилися на російську, ліквідовувалися класи з українською мовою навчання, зменшувалася кількість годин на вивчення української

мови до чверті години на тиждень тощо. Паралельно проводилася чистка бібліотек навчальних закладів. Звідти вилучали і знищували книги, видрукувані українською мовою, як шкідливі. Стосувалося це не лише творів з української літератури чи мовознавства, а й книг з історії та географії України. Викладання цих предметів також заборонялося. Обґрунтовувалася навіть позиція, що відтепер спілкування на не підконтрольній Києву території буде відбуватися “малоросійською” мовою (?!). Деякі проведені акції набули широкого розголосу. Серед них — знищення в Луганську двохсоттисячної бібліотеки україністики Українсько-канадського центру “Відродження” і 30-тисячної бібліотеки обласного просвітянського об'єднання.

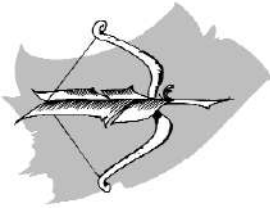
“Теоретичні” докази шкідливості всього українського здійснювали місцеві “знайки” “ЛНР—ДНР”, які, за власним визнанням, навіть не володіли розмовною українською мовою. Так, у Луганську через офіційні “ЛНР” — тижневік “XXI век” С. Сорокін у розлогіх статтях “Язык наш — враг наш?” продублював штампи російської пропаганди: події на сході України — це ніщо інше, як громадянська війна. На його думку, її розв'язали “украї”, які промили мізки молодому поколінню. Відповідь на запитання: “Чому українці Донбасу не знають української мови та не спілкуються нею?” — звелася до банального: “Ну, не розмовляють тут цією мовою — і квит”.

Луганський українофоб О. Ацентьев у промовистому “дослідженні” “Мова. Из жизни священных коров” здійснив “революційні відкриття” в українському мовознавстві. Вони полягали в тому, що “мова на Україні сьогодні признана краєугольним камнем, сакральним сосудом и священной коровой нацибудування”. В іншому опусі “Украина. Все начиналось с мовы” він радісно дивує: “На Україні вся историческая лингвистика накрылась медным тазом (!)”. А потім, насмикавши різних літературних цитат і перекрутивши думки мовознавців, здійснив надзвичайної ваги відкриття — Україну віддавна населяли російські селяни. У зв'язку з тим, що на відміну від Правобережжя, на теренах Донбасу не було польської шляхти, народ там і зберіг свою первобутну випустувану історичну російську мову, а не здобув її внаслідок якоїсь там русифікації. Що українці історично належать до російських племен, які давно створили російську літературну мову, то вона рідна для 83% громадян України. Тож чи варто “свідомітам” боротися проти своєї рідної розвиненої російської мови? Звівши аргументацію до того, що “свідомітам” варто зрозуміти головне — сьогоденний стан українського культурного фронту та мовно-культурної ситуації — ніщо інше, як убогість та пустеля, виніс свій вердикт. Українська література, театр, музика, кіно, навіть естрада “попса” — надзвичайно низької якості, яка засвідчує лише процес розпаду “державоньки”.

Про рівень професійного шудерства місцевих адептів “русского міра” свідчать численні факти спроб нав'язати пересічному обивателю власне бачення застосування на практиці української, а не російської медичної термінології, та ще й цинічно заяляти його. Зрозуміло, що всі ці аргументовані постулати зведені до одного — “українська літературна мова, створена на базі сільських діалектів у середині XIX ст.”, приречена. Вона однозначно зникне.

Не менш сенсаційні відкриття здійснили й теперішні луганські історики та краєзнавці. І мова не тільки про нордичний донбаський характер *патомків* славних *неандертальців* чи про *російські поселення* в Донбасі, яких так і не змогли завоювати татаро-монгольські ординці. У дослідженні “Из истории Новороссии” “науковці-краєзнавці “ЛНР” пишуть про сучасні події. Наголошують, що термін Новоросія у

Продовження на стор. 4

Антиукраїнська мовна політика проросійських найманців на тимчасово окупованих теренах Донбасу

Закінчення.
Початок на стор. 3

2014 р. став символом нової фундаментальної історії Донбасу. Чому? А тому, що значну частину новоросійських земель (ше ж не тільки Донбас!) після революційних подій 1917—1920-х рр. передали Україні (звісно ж, подарувала Росія) без урахування історичних умов.

Очевидно, що новоявленим "науковцям" з їхніми інноваційними мовознавчими відкриттями бажано було мати хоча б якесь юридичне прикриття. Його надали ухвалені упродовж 2014 р. майже ідентичні конституції "ДНР" і "ЛНР". У кожній з них фігурувала 10 стаття, присвячена порядку функціонування державних мов на їхніх теренах. Зрозуміло, що там про українську мову йшлося як про формальність. Тож і на рівні, де українська мова разом з російською мовою формально отримала статус державної, йшлося про її упослідження. Насамперед це стосувалося "ЛНР". На відміну від конституції "ДНР", там пунктом 2 закріплено упосліджений статус української мови. Вона в "ЛНР" не могла бути офіційною мовою діловодства в усіх органах державної влади та органах місцевого самоврядування. Єдиною мовою діловодства "ЛНР" затвердили російську. Підтримав сепаратистів і Слідчий комітет РФ, який 29 вересня 2014 р. порушив кримінальну справу про нібито український геноцид проти російськомовного населення, що мешкало на території Луганської та Донецької областей, за 357-ю статтею кримінального кодексу Росії. Через рік, у супереч нормам міжнародного і російського права, у Слідчому комітеті вже заявили про поширення Росією "своєї універсальної юрисдикції на південний схід України" під тим же міфічним приводом "геноциду російськомовного населення".

Окрилені "юридичною" підтримкою, упродовж 2014/2015 навчального року проросійські найманці на теренах Донбасу розпочали тотальну русифікацію в усіх без винятку сферах суспільного життя. Під першу хвилю заборон потрапило викладання історії та географії України, української мови і літератури, інформаційні стенди українською мовою, які швидко замінювали стендами російською мовою. Щоправда українська мова і література не були повністю виключені зі шкільної програми. Однак, згідно з циркулярами Міністерств освіти і науки "ЛНР" і "ДНР", кількість годин на їхнє вивчення звели до однієї на тиждень, а потім перейшли до факультативного вивчення або вивчення як предметів з іноземною мовою. До того ж зліквідували й підсумкові іспити у зв'язку з тим, що начебто ці предмети ніхто не бажав вивчати. Відтепер державна підсумкова атестація в школах квазіреспублік включала в себе один обов'язковий іспит — з російської мови у вигляді переказу з творчим завданням.

Надалі, з початком 2015 календарного року окремі школи та класи з українською мовою навчання примусово перевели на російську мову. Наприкінці 2014/2015 навчального року в навчальних закладах I—III рівнів навчання, де збереглося навчання українською мовою, погрозами і силоміць батьків примусили написати заяви про переведення дітей на навчання російською мовою.

Зрозуміло, що у 2015/2016 навчальному році навчання у школах проводилося вже за російськими підручниками російською мовою і за російськими стандартами. З'явилися нові предмети "Мова народів Донбасу", "Історія Вітчизни", "Історія Луганського краю", "Історія Донецького краю", "Історія Донбасу", "Уроки громадянськості Донбасу", "Початкова військова та медико-санітарна підготовка". Новоявлені "теоретики" з Луганська, демонструючи еволюційність компартійних ідеологем так званого "Русского движения

Донбасу" 80—90-х рр. минулого століття, навіть обгрунтували появу нової історичної народної спільноти на теренах Донбасу — "донбасидів" та їхньої специфічної "донбасидівської" мови. У зв'язку з переведенням системи освіти на російську мову і російські навчальні стандарти в "ЛНР" і "ДНР" виник дефіцит викладачів російської філології та історичних дисциплін. Тому впродовж 2014—2016 рр. через спеціальну курсову систему там терміново перекваліфікували понад тисячу вчителів українськомовних дисциплін, які опинилися поза навчальним процесом зі зрозумілих причин. Крім того, до процесу русифікації освітнього простору залучили ще й кілька сот студентів педагогічних закладів.

Не варто замовчувати або приховувати позицію УПЦ МП, яка активно сприяла російській окупації Донбасу 2014 р. та проводила тут підступне російщення. На-

ється й міського простору. Надзвичайно вузьку етнографічну нішу відведено українській культурі. Виняток зробили лише для деяких закладів культури. Зокрема для Луганського академічного українського музично-драматичного театру на Оборонній, що перетворили на ідеологічну візитівку "ЛНР". Нехай бавляться аборигени. А щоб не опирались — артистам-колаборантам всунули "цяцьки" — звання "наrodnih", "zasluzhenih" артистів та діячів культури "ЛНР". А те, що дехто вже мав почесні звання від держави України — не біда, бо їх оцінили в "ЛНР" вище!?

Щоб зрозуміти, чому так чинять у квазіреспубліках Донбасу — варто звернутися до посилів, що їх демонструють їхні ватажки. Так, перед відкриттям у Ялті XI фестивалю "Великое Русское Слово" І. Плотницький заявив: "Донбас за суттю — маленька Росія, і російська мова надихає

ли довідки з історії створення російської символіки та символіки місцевих квазіутворень. Під пісню О. Газманова "Вперед, Росія" звучали гасла — "Росія — наша друга Батьківщина!", "Прапор Росії — символ нашого єднання!" тощо.

Усіх переплюнули в Сорокиному (Краснодоні), де під час відзначення 75-ліття підпілля "Молода гвардія" розгорнули прапор РФ площею в понад 200 квадратних метрів.

Традиційними стали для навчальних закладів "ЛНР" і "ДНР" участь у так званих освітніх форумах на території Ростовської, Воронежської, Волгоградської, Білгородської, Московської, Пермської та інших областей Росії. Під час проведення цих заходів діти брали участь у відзначенні днів історичної пам'яті, історичної російської спадщини, пам'ятних битв в історії Росії, днів православної культури, поглибленому вивченні російської мови і літератури тощо.

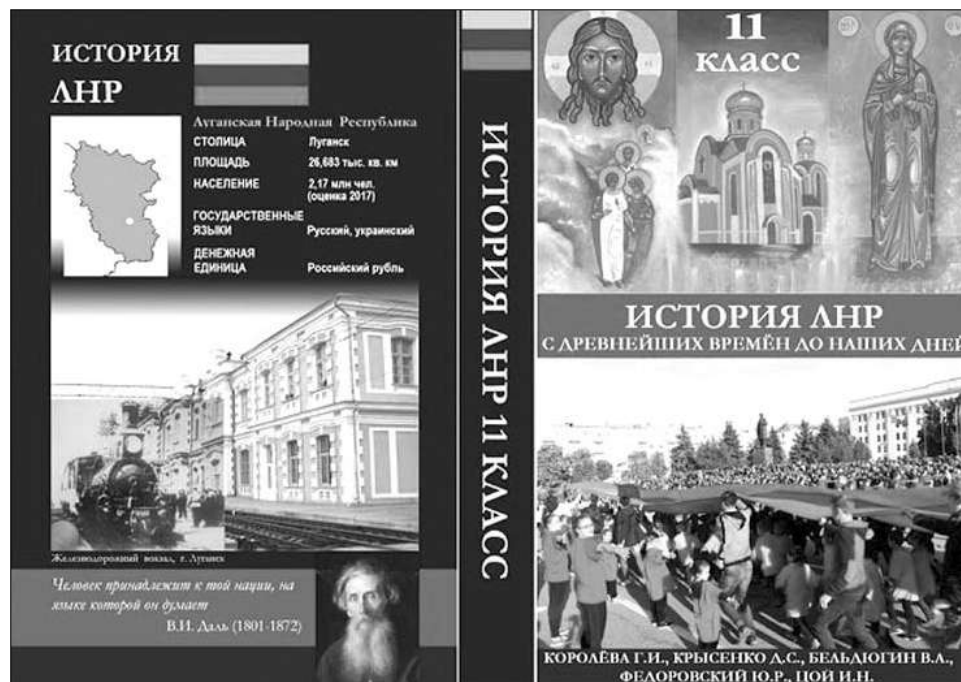
Не дивно, що ватажок "ДНР" Захарченко визнав, що на осінь 2017 р. з українською мовою на теренах "республіки" проблем більше не існує, з нею "покінчено". Але це не завадило широко рекламувати в пресі місцеві акції про начебто піклування та вивчення української мови і літератури в сусідній "ЛНР". Там акція "Українська мова по-луганському" звелася до повідомлення про те, що тільки в Луганську школярі отримали 7,5 тис. підручників української мови і літератури, видрукованих для учнів 1—7 класів. Не кольорові — чорно-білі!, вихолощені від усього українського, де місцеві фахівці розповідали здебільшого про природу та осіб і події, що улавили Донбас, вони ставлять за мету вбити в голову дітей, що існує "народ Донбасу", який є складовою "русского міра", а не українського народу. До того ж український народ злочинний, бо розпочав війну проти "народу Донбасу". Усі інші підручники до 2017/2018 навчального року надійшли із Росії. Зокрема 68 гумконвої МНС Росії для "ДНР" і "ЛНР" завів видрукувані шкільні підручники за російськими стандартами, з російською символікою та символікою фіктивних "республік". Тільки для "ЛНР" ці підручники склали майже 70% від загальної кількості гуманітарки, і все — в ім'я навчання за російськими програмами і стандартами, в ім'я возз'єднання народу Донбасу з Росією.

5 жовтня 2017 р. ватажок "ЛНР" І. Плотницький уперше в історії "республіки" присвоїв звання заслужений працівник освіти "ЛНР" 54 учителям і працівникам освітньої галузі. 120 педагогів "республіки" були відзначені медалями "за заслуги", грамотами і подяками "державних органів "ЛНР", а день працівника освіти відтепер у квазіутворенні буде відзначатися щорічно 5 жовтня. Вітаючи освітян, він заявив, що переконаний у тому, що спільно закінчать перехід на рідні російські стандарти, за що й отримаємо достатню винагороду.

Ну, а молоді?!
За його ж заявами: молоді хоче одного — повернення до старого, шукати коріння, віднайти власну духовність та зміцнити в цьому світі, який зветься "русским міром", у чому ж ми будемо їм допомагати? Як-то говорять — приймали!

Тільки зашорений не може збагнути, що в Донбасі педалюється процес інкорпорації захоплених Росією територій до її складу. В основу цього процесу, як і завжди це робилося в Росії, апологети "русского міра" заклали і роблять ставку на нівеляцію української душі через знищення української мови. Але як свідчить історичний досвід — українська душа та її фундаментальна основа — українська мова — невмируші. А відповідь бумерангом знищить останню антиприродну імперію азійської орди.

Володимир СЕМИСТЯГА

приклад, під тиском Луганського єпархіального духовенства УПЦ МП 8 грудня 2014 р. наказом Міністерства освіти, науки і культури "ЛНР" у Луганську замість розгромленого Українсько-канадського центру "Відродження" створили Духовно-просвітницький центр "Возрождение" імені святого преподобного Нестора Літописця при Луганському Шевченківському університеті. 9 грудня в цьому ж університеті православне духовенство спільно з колективом вишу та владними структурами "ЛНР" провели круглий стіл "Духовно-моральне і православне виховання учнівської молоді в "ЛНР". З метою "розвернути молоді на 180 градусів" було порушене питання підготовки фахівця "Православний педагог" з правом працевлаштування в загальноосвітній школі та викладання предмета "Православна культура" учням середньої школи і "Православна сім'я" — учням старшої школи, а також створення відповідних кафедр при університетах "ЛНР". За прикладом луганської школи № 30, де в 2014/2015 навчальному році вперше ввели предмет "Релігієзнавство", почин "рекомендувалось" наслідувати й іншим навчальним закладам. Своєю чергою університет зобов'язався відкрити кафедри богослов'я, а семінарії прив'язати до бакалаврату, аби випускники й надалі отримували освіту у вишах. Зрозуміло, з якою метою, якою мовою і на якій базі.

Упродовж трьох останніх років на всій території окупованого проросійськими найманцями Донбасу українську мову витіснили з місцевих телеканалів, Інтернету, радіо. На окупованій території не видавали жодної газети чи журналу українською мовою, не завозили українськомовних видань з України. Зовнішня реклама, мова оголошень, реклама в транспорті, на зупинках — винятково російська. Це стосу-

нас, благословляє... Чому в "ЛНР" приділяють особливу увагу російській мові?! Бо це "цільова програма, і у нас не просто розвивають любов до російської мови... ми надали можливість священикам говорити про нашу культуру, про російську мову... Це цінність, це спадщина, яка не повинна пропадати, вона повинна втілюватися в маси. Особливо дітям потрібно чити цієї мови, розповідати чому. Адже кожен з нас знає, що ми належимо до тієї культури, мовою якої думаємо. Так ось я знаю, що в нас більшість думає російською мовою".

Не варто коментувати такі заяви. Слід звернутися до офіціозу "ЛНР", де чітко розставлені всі акценти. В статті "Пидозра" посмертно. Психоз или клоунада?" ідеолог "ЛНР" О. Актеньєв, виправдовуючи завойовницько-терористичну політику імперської Росії, комуністичного СРСР, сталінський терор проти неросійських етносів, прозічно розставив крапки над "і": "...Потрібно вжитися в сім'ю народів Росії... і виховувати дітей патріотами нової Батьківщини".

Так ось чому в "ЛНР" і "ДНР" проводяться масові акції, присвячені російським державним святкам і державним символам! Так, під патронатом так званих громадських об'єднань і органів освіти в квазіреспубліках Донбасу 22 серпня 2017 р. дітей і молоді залучили до відзначення дня державного прапора Росії. В Луганську, Алчевську, Кадіївці, Сорокиному, Хрустальному акції провели під гаслами "Прапор держави — символ слави!" Присутнім вручали триколірові стрічки, проводили масові флешмоби, розгортали 20—30-метрові полотнища російського прапора, проводили автопробіги "Нічні вовки — Донбас", конкурси малюнків російського і "ЛНРівського" прапорів у спарії, надава-

Василь ЛІЗАНЧУК,
доктор філологічних наук, заслужений
професор Львівського національного уні-
верситету ім. І. Франка

Україноцентризм — це політико-ідеологічна, соціально-економічна, морально-духовна концепція розбудови відновленої незалежності Української Держави, це — філософська, національно-психологічна, світоглядна позиція журналіста, як і кожного громадянина України.

Україноцентризм, як і німецький центризм, польськоцентризм, румуноцентризм, японоцентризм ґрунтується на концепції націоналізму, який є філософією буття Нації. В основі українського націоналізму — гуманістична національна ідея державотворення, а в основі шовінізму, фашизму, нацизму, московського рашизму — великодержавницький імперський інтерес.

Мета націоналізму — свобода своєї нації, її розквіт у сузір'ї інших розвинених націй, а мета шовінізму, фашизму, нацизму, рашизму — поневолення інших націй. Націоналізм трактує інтернаціоналізм як міжнаціональні взаємини на засадах рівності націй, а шовінізм, фашизм, нацизм, рашизм перетворюють інтернаціоналізм на засіб денационалізації народів і підпорядкування їх імперській, великодержавницькій ідеї. Для націоналіста святині інших народів: мова, культура, традиції, звичаї є об'єктом поваги і пошанування, а для шовініста, фашиста, нациста, рашиста — це те, що потрібно негайно знищити, викоринити і замінити своїм. Саме такою є мета гібридної війни Російської Федерації проти України та інших європейських держав. Український націоналізм породжує подвижників і героїв, а маніакальний шовінізм, фашизм, нацизм, рашизм — убивць, грабників, загарбників, яничарів, зрадників.

Ідеологи “русского міра” заповізятю нав'язують постмодерні постулати в Росії, Україні та Європі, що, мовляв, українська держава це штучне утворення, це помилка історії, тому її треба виправляти: повернути Україну в лоно російської імперії. Для цього, за світоглядною парадигмою постмодернізму, яку московські рашисти переплели зі сталінською — комуністичною і гітлерівською — нацистською ідеологією і політикою людинобвства, “все годиться, все прийнятно”.

У контексті політичної, громадської, журналістської діяльності така філософія постмодернізму призводить до пропаганди найпаскудніших ідей і вчинків, до аполотії державної зради і замишування насильством, до заперечення національних прав українців і загравання з брехливим “русским міром”. Французький історик Ален Безансон підкреслив, що “мистецтво брехні таке ж старе, як і сама Росія”. Нинішні апологети російської імперської ідеології і політики, танцюючи під мелодію пу-

Головна гуманітарна зброя

У сучасних умовах інформаційно-психологічної і військової агресії Російської Федерації проти України актуалізувалася потреба прискіпливше придивитися, глибше проаналізувати сутність принципів функціонування журналістики в Україні, окреслити їхнє головне, фундаментальне спрямування. Ґрунтовний аналіз діяльності ЗМІ в Україні дає підставу стверджувати, що всі принципи журналістики повинні ґрунтуватися на засадах україноцентризму, тобто інтегруючого принципу формування журналістського професіоналізму і функціонування засобів масової інформації. Адже застосування найсучасніших технічних засобів приносить велику шкоду суспільству, якщо у журналістів відсутня моральна, національно-духовна гідність.

тінської балалайки, оспівують гібридну війну, безжальні репресії проти України.

Отже, в інформаційно-психологічній війні з російськими маніпуляторами, та й маніпуляторами історії і сучасності з інших країн має бути всебічно обґрунтована Правда — головна гуманітарна зброя.

Саме в цьому контексті, на мою думку, має бути побудований навчальний процес в університетах, які готують журналістів. Сподіваюся, що у доповідях, які зазначені у програмі, буде йтися про необхідні аспекти перезавантаження підготовки висококваліфікованих фахівців. Головною методологічною засадою перезавантаження навчального процесу, на мою думку, має бути україноцентризм. Не тільки політики, службовці, депутати, а й журналісти повинні глибоко усвідомити, що гуманістична, національно-громадянська діяльність має ґрунтуватися на органічному поєднанні свободи слова і відповідальності за долю людини, суспільства, держави, української мови, національної культури, духовності, самобутності, неповторності.

З огляду на те, що мова є своєрідним синтезом усього національно-державницького, фокусом його бачення, мовне питання виходить за безпосередньо лінгвістичні межі й набуває політичного, ідеологічного характеру. Якщо мова титульного народу не функціонує в усіх клітинах суспільного організму, то така держава хвора й приречена на втрату національних і духовних особливостей, соборності та незалежності.

Адже однією з основних мотиваційних передумов війни Росії проти України є московська політика захисту “русскоязычного населения”. Російська мова об'єднує людей в “русский мір”. Тому Москва утверджує, обороняє й розширює мовні кордони “русского міра”. Прикро про це писати, але кордони “русского міра” охопили сесійну залу Верховної Ради України, кабінети різних владних інституцій, засоби масової інформації, освітні, наукові, бізнесові, спортивні організації, силові структури, армію. Звідси розповідається по всій Україні нігілістичне, зневажливе ставлення до української мови, яке, на жаль, не оминувло національні меншини. Це підживлює українофобів, паралізує багатьох зросійщених українців, які перебувають на психологічному роздоріжжі: вириватися з чужого “русского міра”, формувати внутрішню потребу спілкуватися українською мовою, створювати українськомовне інтелектуальне життя середовище чи за інерцією залишатися російськомовними і вестися своїх дітей, онуків, правнуків чужим шляхом, збільшуючи таким чином кількість російськомовного населення, а отже, ослаблюючи українську національну потугу.

Професор Колумбійського університету Юрій Шевчук слушно наголосив, що двомовність для України — це поцілунок смерті. “Мовна шизофренія або лінгвошизофренія — це послідовна культурна політика, яка передбачає змішання української і російської мови. Це руйнує українську мову на усіх її рівнях. Адже люди, за законами психіки, репродукують ту мову,

якучують навколо себе. Почути незасмічену українську мову зараз складно. Людина починає говорити на рівні дуже примітивних смислів, які не здатні досягнути усього складного комплексу навколишнього світу, — зазначив Юрій Шевчук. — Відбувається те, чого завжди прагнула політика російського імперіалізму — зруйнувати українську мову зсередини, розхитати, уподібнити до російської так, щоб самі українці “добровільно” від неї відмовилися”. Володіння українською мовою як головною вимогою професіоналізму, суспільно-політичної, державної діяльності цілком ігнорується. Це, зокрема, помітно на всіх теле- і радіоканалах, де панує російсько-українська двомовність або помітно переважає російська мова. До них насамперед належать телеканали “Інтер”, “112 Україна”, “NEWS ONE”, “Прямий”, а також ZIK та інші телерадіоканали, на яких працюють такі журналісти, як Матвій Ганопольський, Наталя Влащенко (чомуся вона вважає, що її треба називати Наташа) та десятки інших. Шановна Наталя Влащенко запрошує на ток-шоу Михайла Добкіна — витонченого українофоба. На багатьох телеканалах господарюють різні добкіни, мураєви, рабіновичі, червоненки, ганни герман та інші. Вони створюють провокаційні сеанси для розколу українського суспільства, розмивання національних почуттів, морально-психологічного приниження українських патріотів усіх віків, насадження малоросійства, формування в громадян України особливої форми російської свідомості, яка носить антиукраїнський характер. Російсько-українська двомовність, тобто лінгвошизофренія підживлюють “95 квартал”, “Ліга сміху”, “Розмішки коміка”, “Голос країни”, “Голос. Діти”, “Танці із зірками”, а також такі фільми, як “Останній москаль”, “Село на мільйон”, “Слуга народу” тощо. Прикро констатувати, що в телерадіофері України катастрофічно не вистачає саме українських за змістом і духом передач, як і українського кінематографа. Головна причина — власниками телерадіоканалів є чужинці, для яких Україна — територія для збагачення, а не для розвитку й утвердження українськості.

Нинішні витончені методи і форми російщення українців доповнює англізація. Сотні англійських термінів, наприклад, бренд-білдинг, безпардонно відсувають українські лексеми на задвірки. Це видно навіть із назв багатьох наукових повідомлень на нашій конференції. Але це не має нічого спільного з потребою добре знати англійську мову. Чужого научаймось, й свого не цураймось — нині також просить нас Тарас Шевченко.

Українське суспільство — від Президента, Голови Верховної Ради, Прем'єр-міністра України до прибиральниць, двірника — має цілеспрямовано деколонізувати українську мову. Йдеться не про обмеження, заборону російської чи мов інших національних меншин, а про мовну екологію. Політична нація в Україні може створитися, продуктивно діяти тільки на засадах глибокого знання і всебічного функціонування української мови, збереження та

розвитку мов і культур національних меншин. Тому треба переконуювати національні меншини та їхніх зарубіжних адвокатів-підбурювачів, щоби не створювали національно-культурні гетто, а глибоко переймалися долею Української Держави, опанували українську мову й створювали передумови для навчання у вишах і кар'єрного зростання в Україні.

Упосліжене становище української мови і культури в Україні має бути проблемою і боєм не лише етнічних українців, а й кожного, хто вважає себе патріотом України. Не може бути політично і економічно незалежною державою, якщо її громадяни духовно і культурно колонізовані.

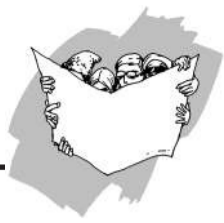
Нині маніпулятивна російська пропаганда всілякими способами, формами і методами нав'язує думку, що Росія не воює з Україною, а допомагає, підтримує тих, хто захищає українських громадян від нацистсько-фашистської хунти, яка, мовляв, засіла в Києві. Навіть на титульній сторінці журналу “Русское слово”, що виходить в Красном Луче Луганської обл. (зареєстрований Державним комітетом України у 2004 р.), написано, що “русские, украинцы, белорусы — единый народ русский”. Цинічна московська, інформаційно-психологічна, гібридна війна спрямована на те, щоби в українських громадян не відбулася деокупація свідомості.

Прикро, що досі чимало людей в Україні не розрізняють понять “знати” і “розуміти”: будь-яку маніпулятивну інформацію сприймають, тиражують її, хизуються, що про це знаємо. Але у них відсутнє глибоке осмислення, розуміння сутності інформації на засадах україноцентризму. Це стосується і декотрих політиків, службовців, депутатів, журналістів, які з голосу російських маніпуляторів в умовах московської агресії проти України пропагують нейтральність. Мовляв, мова, культура поза межами добра і зла, поза межами політики й війни. Брак глибоких, правдивих, системних знань є передумовою засилля скандальних, деструктивних, аморальних матеріалів і замовчування, ігнорування суспільно-важливих фактів, подій, явищ.

Надважливо ще і ще роз'яснювати українській, російській, європейській і світовій людності, що Володимир Великий хрестив не москвитів=росіян, не Росію, бо її на світі ще не було, а Русь, тобто русичів. У IX—XII століттях не існувало російського народу (великоросів). На заліській території (нинішні північні терени Росії) жили угро-фінські племена (мурома, меря, весь, мешера, мокша та ін.). Їх називали народом моксель, який згодом став основою москвитів — нинішніх росіян. Потрібно нагадати, що Петро I украв назву давньоукраїнської держави Русь і розпорядився називати “Московское царство Российским государством”.

Слов'янські племена (поляни, деревляни, сіверяни, дуліби, тиверці та ін.) в історичному розвитку утворили державу Русь, русичів, тобто українців. Центром Руської держави були поляни, вони були Руссю. Отже, спадкоємцею Русі, Київської Русі є Україна (!), а не Московія=Росія. Росіяни і українці не один і той самий народ, вони — різного роду-племені. Але ми сусіди і треба жити у злагоді та мирі, що тільки залежить від росіян та європейських і американських кермантів.

Російсько-українська війна — це війна цивілізацій, цінностей, світоглядних орієнтирів. Вона диктує особливі умови життєдіяльності, політики, громадської діяльності, функціонування ЗМІ в Україні, глибинною сутністю яких має бути україноцентризм в органічному поєднанні із загальнолюдськими цінностями.

Виходьмо з тіні Нестора Літописця. Будьмо єдині у написанні радіодиктанту 9 листопада

Наталія ГУМНИЦЬКА,
Львів

Саме тому актуальною є ініціатива Національного радіо провести 9 листопада XVII Всеукраїнський радіодиктант національної єдності. Таку практику українське радіо запровадило після встановлення державного свята — Дня української писемності та мови 9 листопада на честь вшанування пам'яті преподобного Нестора Літописця (Указ Президента № 1241/97 “Про День української писемності та мови”). Ім'я Нестора Літописця (Київ, бл. 1056 р. — бл. 1114 р.) — письменника-агіографа, основоположника давньоукраїнської (давньоруської) історіографії, першого історика Київської Русі, вченого, мислителя, ченця Києво-Печерського монастиря — відоме, мабуть, усім. Насамперед за його більш ніж двадцятирічну подвижницьку працю — “Повість временних літ”. Цей визначний літописний твір (1113 р.) є безцінним історичним документом не лише Київської Русі, а й однією з найвидатніших пам'яток світової культури. Ця титанічна праця охоплює історичні події на теренах Давньої Русі у контексті вселюдських історичних процесів, висвітлює загальнолюдські цінності й проблеми. Літопис, як і “Слово о полку Ігоревім”, є беззаперечною візитівкою української європейської належності. Наш відомий письменник і критик Михайло Слабошпиць-

Наріжним каменем споконвічної боротьби українців за право мати свою державу з усіма її атрибутами завжди була мова. Можемо назвати сотні визначних імен, які прилучилися до цих змагань у той чи той спосіб. Вони були в'язнями тюрем, таборів, гулагів, їх знищували фізично. Досить згадати Биківню, Сандаржов, 80-літній сумний ювілей якого відзначаємо. Мартиролог вражаючий. А скільки ще незаслужено забутих імен на мовному полі звитяги. І сьогоднішня війна на сході України значною мірою зумовлена мовним питанням. А баталії, які розгорнулися в деяких країнах Європи стосовно сьомої статті нещодавно ухваленого освітнього закону України свідчать про зростаючу актуальність мовного питання, особливо на політичному полі.

кий назвав Нестора Літописця “батьком української історії”, а його творчість охарактеризував як літературну й історичну, художньо яскраву і конкретизовану. Особистість Нестора, за дослідженням істориків, вражає своєю освіченістю, працелюбством, моральністю, чистотою, чесністю, стійкістю, жертвовністю і патріотизмом. Це був стоїк, який мужньо і непохитно досягав вершин духовності. Для нащадків він є взірцем справжньої Людини. До нього цілком можна застосувати формулу Цицерона “Людина живе, щоб стати Людиною”. Варто дослухатися до його думок, зокрема: “Велика буває користь від учення книжного... від книжних слів набираємося мудрості і стриманості...”. Преподобний Нестор належить до найосвіченіших людей Київської Русі кінця XI—початку XII століття. Будьмо горді, що маємо приклад такого Гуманіста. Намагаймося його

наслідувати, зростати як монолітна освічена нація. Нестор Літописець ратував за єдність народу, докоряв князям за необачний розбрат, застерігав від небезпеки. Був небайдужий до долі рідної землі. Тому виходьмо з тіні цього Просвітителя, істинного сина землі української, і чинимо так, як чинив він у своєму многотрудному житті. Розпочнімо (хто раніше ще не писав) з єднання в дружній національний організм шляхом участі у XVII Всеукраїнському радіодиктанті національної єдності, який відбудеться до Дня української писемності та мови 9 листопада (12.00), тобто у день вшанування Нестора Літописця. Це унікальна нагода усім українцям (і тим, хто чує себе такими) в Україні і поза її межами суцільно з'єднатися в емоційному пориві пошанування найголовнішого атрибуту нашої державності — рідної української мови! Відваги й успіху всім небайдужим!

● З РОСИ Й ВОДИ! Олексій ПАНАСЮК, красназвєць

Крім цього, Ніна Федорівна ще й прекрасна поетеса, яка творить поезію високого гатунку. У перших збірках віршів вона тужить за загубленим своїм колишнім учнем. Мисткиня сприймає чужу біду як власне горе, зокрема у вірші про діда з хлопчиком і гармошкою, які йдуть по базару, заробляючи на прожиток дрібні копійки. Поза її увагою не залишається доля домашнього пса, що втратив господаря та захворів від горя і недоїдання. Нішо для неї не є дрібним та невартим уваги, бо вона бачить і відчуває у кожному явищі те, чого не бачать інші. Це талант людського бачення світу, який сьогодні так рідко трапляється в заклопотаному матеріальними інтересами суспільстві.

Під пильну увагу поетеси потрапляють не тільки звичайні люди чи буденні явища природи, а й наші уславлені поети, митці з минулого до сьогодення. Це насамперед вірш “Пам'яті В'ячеслава Чорновола”, поезії про Лєсію Українку, Василя Стуса, Ліну Костенко, Катерину Білокур та інших.

На її вірші композитори пишуть музику. Вона листувалася з відомим письменником Михайлом Стельмахом, видатним педагогом Василем Сухомлинським. Була особисто знайома з Олесеєм Гончарем, гаряче захищала роман письменника “Собор”, коли партійна номенклатура громила його автора за “ідейний ухил”. Знають творчість Ніни Миколайчук і за кордоном.

Поетичний доробок Ніни

Поетеса і педагог із Волині

Ніна Федорівна Миколайчук (Гуменюк), яка нещодавно відзначила ювілей, народилася в с. Острожець Млинівського району Рівненської області в селянській родині. Здобула фах вчительки української мови та літератури в Рівненському педагогічному інституті й стала вчителькою у своїй рідній Острожецькій середній школі. 50 років присвятила освітянській праці.

Федорівни складається зі збірок “Цвіт черешні”, “Барви самоцвітів”, “Неймовірна любов”, “Благословенна будь”, “Осяяння” — 2 томи. Серед віршів запам'ятовуються “Сповідь до музи”, “Україні слово”, “Справжність”, “Далекий світ” та багато інших.

А ще Ніна Миколайчук займається пошуковою творчою працею, досліджує історію Волині, насамперед її рідного Острожця. Завдяки її старанням була відкрита нова сторінка минулого цього давнього містечка, побачив світ її просвітницько-красназвєцький доробок “Острожець з давнини до сьогодення”. Своєю книгою вона познайомила читача з видатними археологами Олександром Цинкаловським та Юрієм Шумовським, які знайшли багато цінного археологічного матеріалу на давній Волині. Також у книжці йдеться про криваву війну на Волині 1941—45 рр. і про повстанський рух УПА. Там говорить правда устами очевидців і сучасників. Історичний матеріал тут подається об'єктивно, неупереджено та цікаво. Видання проілюстроване багатьма світлинами. Книжка вийшла вже вдруге і користується значним попитом читачів.

Поетичний доробок останніх років увійшов до збірки “Райдуга з роси”, що побачила світ у Луцькому видавництві “Твердиня”. Крім поезії до книжки увійшли

проза і публіцистика письменниці. Тут вболівання за молоді душі, в яких “переорано все, перекопано”. “А чи сіяно щось, чи ні?” — запитує автор себе і нас. Європейський вибір, який проголосив Майдан під час Революції гідності, ще не означає, що всі без винятку готові до нього. Ось що пише пані Ніна з цього приводу: “Та якою ж ми будемо Європою, коли виростем в бур'яні?!” А під словом “бур'ян”, очевидно, слід розуміти відсутність високих людських ідеалів і підміну їх нікчемною філософією розваг: “І шукаєм на тлі шоу-бізнесу щось там рідне в ганчір'ї розваг”.

А ще Ніна Федорівна — керівник місцевого осередку “Просвіти”. Вона автор полум'яних рядків “Нам треба сяяти у слові” та слів: *Нехай усіх разком намиста, у кого ще гаряча кров, об'єднує свята і чиста до слова рідного любов.*

Програму «Просвіта» виконує!

“Людина без рідної мови —
Людина без душі!”
Іван Огієнко

Побачила світ книжка Івана Огієнка “Наука про рідномовні обов'язки”. Це репринтне видання, видрукуване з ініціативи Хмельницької міської “Просвіти” ім. Тараса Шевченка на виконання рішення № 23 6-ї сесії Хмельницької міської ради від 18.05.2016 року “Про затвердження Програми розвитку і функціонування української мови на 2016—2020 роки у місті Хмельницькому”.

Видання профінансовано з міського бюджету і буде передано в усі навчальні заклади обласного центру.

Іван Огієнко (Митрополит Іларіон) написав цю книжку 1936 року для вчителів, журналістів,

духовенства, правників і всього українського суспільства.

В історію України цей вартувий українства увійшов як справжній патріот-соборник, який не втомлювався нагадувати: “Не соромтеся свого, рідного; любіть свою мову, спілкуйтеся нею, вивчайте її, розмовляйте грамотно...”. Це заповіт і для нас!

Видання “Наука про рідномовні обов'язки” буде цікавим і корисним всім, кому небайдужа доля рідної мови та майбутнє української держави.

Першими, кому голова Хмельницької міської “Просвіти” Зоя Діденко представила книжку, стали педагоги СЗОШ № 25 імені Івана Огієнка, які під час шкільних канікул відвідали Народний Дім “Просвіти”.

Влас. кор.

Володимир Пирогов: «Захоплення японською мовою почалося ще в шкільні роки»

Ольга НАУМЕНКО

Із нагоди оголошення 2017 року Роком Японії в Україні в залі інформаційних технологій “Чумацький шлях” Переяслав-Хмельницького педагогічного університету ім. Г. Сковороди відбулася зустріч із відомим українським сходознавцем і мовознавцем, завідувачем кафедри мов і цивілізації Далекого Сходу Київського національного лінгвістичного університету, кандидатом філологічних наук, доцентом Володимиром Пироговим. Зустріч відбувалася у рамках проекту “Відкритий університет” за ініціативи бібліотеки вишу та Наукового товариства університету.

Володимир Пирогов родом із Харкова. Закінчив Харківський державний університет імені О. М. Горького, переїздив до відділення факультету іноземних мов. Володіє 10 іноземними мовами. Має понад 70 наукових і навчально-методичних публікацій у галузях: порівняльно-історичне й типологічне мовознавство, сходознавство, перекладознавство, лінгвокраїнознавство, соціолінгвістика.

Під час зустрічі Володимир Леонідович знімався, що його захоплення японською мовою почалося ще в шкільні роки. Саме тоді вели-

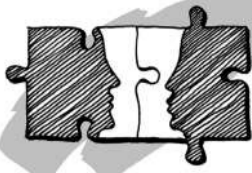
кий інтерес до Японії серед широких верств суспільства пробудили перші візити державних діячів, зокрема Анастаса Мікояна, в Японію. Телевізійні репортажі з дивовижної Країни Сонця, що сходить, завоювали екстраординарність. Це був новий, незвичайний світ із дуже своєрідною і витонченою культурою. Потім був візит японського естрадного ансамблю в Харків, романі Кобе Абе в перекладі з японської і т. ін.

Загалом, романтичний ореол таємничості й чарівності Японії підкорив серця багатьох людей, зокрема і моє. Це й стало поштовхом до вивчення японської мови, а завдяки мові, і культурі цієї дивовижної і оригінальної країни.

Володимир Леонідович захопив усіх розповіддю про життя, культуру й побут Японії. Розповідь про цікаві моменти, які траплялися у його житті, коли він перебував у цій країні.

Зустріч відбулася у теплій, затишній атмосфері і залишила у кожного в серці позитивні емоції. На завершення дійства директор бібліотеки Ольга Шкіра подарувала шановному гостю книгу та український оберіг. А студентка вишу Анастасія Петрова виконала музичну композицію про Україну.

Прем'єр-міністру України
Гройсману В. Б.

Копії:
Віце-прем'єр-міністру
України
Розенку П. В.
Міністру
культури України
Нищуку Є. М.

Шановний
Володимире Борисовичу!

Українські видавці, що писалися нижче і які подали до Міністерства культури України свої пропозиції (виготовлені книжки) з метою включення їх до переліку придбаних за бюджетні кошти книг для поповнення фондів публічних бібліотек, звертають Вашу увагу на непрозору, закриту, неконкурентну процедуру відбору книжок для закупівлі в державні бібліотеки впродовж останніх років, зокрема й 2017 р., а саме:

1. Експертна рада не набула легітимності через непровадження конкурсу, через однорідний склад фахівців (відсутні експерти з більшості книжкових спеціалізацій), брак реєстрації на сайті Мін'юсту тощо.

2. Методика оцінювання книжок та система рейтингування не були оприлюднені, не пройшли публічного обговорення, не мали схвалення ні фахової спільноти, ні громадськості.

3. Сам відбір книжок відбувався впродовж одного дня, що не дозволяє об'єктивно оцінювати книжки — експерти мають лише три хвилини на одну книжку.

4. Отримувачами книжок (вигодонабувачами) є публічні бібліотеки України. Але вони представлені диспропорційно і не відповідно запиту: серед членів комісії є 8 директорів наукових бібліотек та одна директорка дитячої, хоча в системі Мінкульту є 25 наукових бібліотек, по 6000 дитячих і бібліотек для дорослих.

5. Визначений бібліотеками “невдоволений” попит не враховано належно:

а) бібліотеки отримують для відбору неповний перелік пропозицій (замість запропонованих у 2017 р. 2621 назви вони розглядали всього 138 назв);

б) накладі визначаються не відповідно до попиту та потреби, а “щоби хоч щось дали”.

6. Процедура закупівлі відбувається в цілком закритому доступі для учасників: відсутні оприлюднення на сайті Міністерства культури і не надаються на вимогу видавців — учасників закупівлі:

а) склад Експертної ради;
б) принципи відбору;
в) повний перелік пропозицій, що надійшли від видавництва, включно із зазначенням кількості та ціни;
г) протокол голосування Експертної ради по кожній окремій назві книжок;

г) перелік книг (кількість, вартість), що відібрали для закупівлі.

7. Не забезпечені рівні конкурентні умови для всіх видавництв — учасників процедури, що уможливило “монополізацію” програми окремими учасниками і авторами, що спричиняє нерів-

Лист видавців

номірний розподіл коштів на їхню користь.

У 2017 р. із 2621 назви пропозицій від українських видавців Колегія Міністерства культури України 27 жовтня 2017 р. схвалила Перелік видань для поповнення фондів публічних бібліотек, до якого увійшли лише 138 назв книжок.

Маємо підстави вважати проведеною в 2017 р. процедуру відбору книжок такою, що відбулася непрозоро, з порушенням чинного законодавства. У зв'язку з цим вимагаємо оприлюднити зведені протоколи голосувань експертів по кожній книжці, провести перевірку відповідності протоколів голосувань кінцевому переліку книжок, що були відібрані до закупівлі.

Додатково інформуємо, що на численні письмові звернення видавців до міністра культури України Нищука Є. М. жодної відповіді надано не було. Відтак видавці змушені були звернутись із відповідним клопотанням до Віце-прем'єр-міністра України Розенка П. В., внаслідок чого на ім'я міністра культури України Нищука Є. М. було направлено відповідне доручення (копія надається).

Відповідно до доручення, міністр культури мав провести особисту зустріч з видавцями, але нам у цьому було відмовлено. Натомість 18 жовтня відбулася зустріч з першим заступником міністра Фоменко С. В., заступником міністра Рибачуком Ю. А. та начальником управління з питань мовної політики та літератури Нікіфоренко Л. С. Під час цієї зустрічі видавці з'ясували, що згідно із затвердженою процедурою, Міністерство має закуповувати ті книжки, які набрали 50% голосів експертів + 1 голос (у 2017 р. — це 324 назви книг, що набрали 9 голосів і більше).

Однак Міністерство культури самовільно скоротило перелік, схваливши 138 назв, чим спричинило “монополізацію” програми окремими учасниками і авторами.

Тут також маємо завважити, що Міністерство культури через створення Українського інституту книги (далі — Інститут) перебрало на себе повну відповідальність за видавничу галузь (а це не тільки колективи видавництва, а й сотні авторів, колективи поліграфічних підприємств та ін.).

Адже до 2016 р в Україні діяли 2 бюджетні програми, у яких українські видавці мали можливість брати участь:

а) Програма Державного комітету телебачення і радіомовлення України “Українська книга”;

б) придбання Міністерством культури України українськомовних книг для поповнення фондів публічних бібліотек.

Відповідно до Закону України “Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення системи державного управління у книговидавничій сфері”, наказом Міністерства культури України від 28.07.2016 № 612 планувалось створення Українського інституту книги, який і мав стати у 2017 р. виконавцем програ-

ми “Українська книга”. Головним розпорядником коштів програми є Мінкультури.

Бюджет України на 2017 р. передбачав фінансування програми “Українська книга”, але фінансування закупівлі Міністерством культури України українськомовних книг для поповнення фондів публічних бібліотек передбачене не було.

Міністерство культури з величезним зволіканням оголосило конкурс на посаду директора Українського інституту книги (відбувся 13 липня 2017 р.) та не забезпечило своєчасну організацію функціонування Інституту, чим і спричинило неможливість реалізації програми “Українська книга” у 2017 р.

В той же час, ще до обрання директора Інституту, Міністерство культури домоглося перерозподілу коштів з програми “Українська книга” на закупівлю українськомовних книг для бібліотек, яку також із зволіканням, у цілком закритому режимі тепер і проводить.

Невиконання програми “Українська книга” спричинило неможливість випуску у світ та широкого поширення соціально важливих видань: патріотичної, історичної літератури, книжок з питань окупованих територій, серії “Бібліотека воїна”, класики української літератури тощо. Такі видання не потрапляють і до бібліотек, бо їх нема у списку, що підготовлений до закупівлі.

Саме тому ми пропонуємо призупинити процедуру закупівлі українськомовних книг для поповнення фондів публічних бібліотек, що відбувається з порушеннями, зобов'язати Міністерство культури провести закупівлю згідно з повним переліком відібраних Експертною комісією видань (324 назви), провести ретельний аналіз і перевірку перебігу процедури відбору і схвалення книг Колегією Міністерства культури України, а надалі змінити чинні підходи і забезпечити прозору процедуру.

О. Кудрявцев,
ДП “Видавництво “Дніпро”;

В. Зеленський, ММ “АВІАЗ”;

Л. Андрієвський,
ТОВ “Видавництво “Криниця”;

Ю. Ніколаєнко,
ТОВ “Контекст “Україна”;

О. Рябокоць,
ТОВ “Видавництво “Прометей”;

О. Соколенко, ТОВ “Синтаксис”;

В. Дротяк,
видавництво “Книги ХХІ”;

Д. Мойсенко,
видавництво “Арій”;

Ю. Орлова,
ТОВ “Видавництво “Віват”;

М. Слабошпицький,
ТОВ “Видавниче підприємство “Ярослав Вал”;

В. Зарицький,
ТОВ “Видавництво “Ліра-К”;

Н. Гафурова, співзасновник
видавництва “Читаріум”;

О. Рибалка, “Фонтан казок”;

В. Брискін,
співзасновник видавництва “Теза”;

В. Соловійова,
видавництво “Кліо”

Від редакції. Продовження теми в наступному числі газети.

Відомі діячі культури б'ють на сполох: під загрозою національна культурна спадщина

6 листопада 2017 року в приміщенні Львівської обласної ради з ініціативи Громадського комітету зі збереження культурної спадщини відбувся круглий стіл, у якому взяли участь відомі діячі культури, музейники, громадськість, депутати Львівської обласної ради. Йшлося про загрозу закриття музеїв та їх відділів, про призначення керівників закладів культури на сумнівних конкурсах, про намагання передати в комунальну власність замки та інші історичні будівлі, а також про гучні заяви щодо зникнення сотень експонатів із музеїв, що належать до Львівської галереї мистецтв.

Як відомо, з ініціативою цього заходу виступила депутат Львівської облради, член комісії культури і культурно-історичної спадщини Мирослава Бабінська. Її ініціативу начебто підтримала на своєму засіданні профільна комісія облради, однак круглий стіл не було організовано.

“Тому його організацію взяв на себе Громадський комітет зі збереження культурної спадщини. Цей громадський комітет — по суті відновлений комітет збереження спадщини Б. Возницького, який було створено 2012 року, коли після смерті Бориса Григоровича виникла загроза втрати батальних полотен Альтомонте. Тоді громадськості вдалося відстояти ці картини, й вони зберігаються в наших музеях. На жаль, нема зараз з нами світлої пам'яті Ірини Калинець, Стефанії Шабатури, Віри Лясковської, Романа Лубківського, Романа Іванчука, які тоді активно долучилися до боротьби. Але зараз з'явилися нові загрози та виклики, тому виникла необхідність об'єднати свої зусилля”, — зазначила Мирослава Бабінська.

За її словами, до оновленого Громадського комітету зі збереження культурної спадщини увійшли Лариса Разінкова-Возницька, экс-директор Львівської національної галереї мистецтв; Юрій Шухевич, народний депутат України; Тарас Батенко, народний депутат України; Любомир Медвідь, академік Національної академії мистецтв України; Андрій Бокотей, академік Національної академії мистецтв України; Олег Панькевич, депутат Львівської облради; Ярослав Кравченко, професор Львівської національної академії мистецтв; Микола Шимчук, професор Львівської національної академії мистецтв та інші.

Голова Львівської обласної організації Українського товариства охорони пам'яток історії та культури Андрій Салюк зазначив, що низка пам'яток, які свого часу віддали в концесію, зараз руйнуються. “Те, що свого часу привернуло увагу Бориса Возницького, на щастя,

збережене. Чи ми тепер відійдемо від того напрямку й роздаватимемо пам'ятки наліво і направо, чи все ж продовжимо справу, яку започаткував митрополит Андрей Шептицький: збір, збереження і опіка?” — зазначив Андрій Салюк.

Колишній директор Львівської національної галереї мистецтв Лариса Разінкова-Возницька висловила обурення з приводу звільнення з музею досвідчених фахівців, вона заявила, що працівників змушують писати заяви на звільнення під тиском і шантажем керівництва, безпідставно звинувачують у зникненні експонатів.

Директор Музею сакрального мистецтва отець Севастьян Дмитрух наголосив, що визначні пам'ятки мають бути в державній власності, аби ніхто на них не посягав.

Депутат Львівської облради Олег Панькевич повідомив, що в обласній раді прощовхують проект рішення про передачу визначних пам'яток, серед яких Олеський, Підгорецький, Золочівський замки та інші, в комунальну власність. “Це питання вже було на порядку денному, і за нашим наполяганням його зняли з розгляду, та можливо, що його знову прощовхуватимуть на наступній сесії. Цікаво, що проект рішення підготовлено на звернення керівництва Львівської національної галереї мистецтв. Очевидно, певних осіб зацікавила земля, територія біля замків”, — наголосив депутат.

Учасники круглого столу підготували резолюцію і скерували її в органи влади. У резолюції звертаються до Міністерства культури щодо збереження цілісного комплексу Львівської національної галереї мистецтв, до правоохоронних органів щодо проведення об'єктивного розслідування фактів зникнення експонатів, з вимогою — до Львівської обласної ради не підтримувати рішення про передавання в комунальну власність замків та інших об'єктів Львівської національної галереї мистецтв.

Громадський комітет зі збереження культурної спадщини

«Батьки самі почали писати заяви про те, що не хочуть, аби їхні діти навчалися російською мовою».

Просвітяни-ентузіасти. Третій праворуч — Егор Гуськов

На початку жовтня мені зателефонував голова Дніпровської міської «Просвіти» Віктор Таратушка і повідомив, що в неділю об одинадцятій відбудуться збори і перевибори голови організації і що на цю посаду пропонується молода людина на ім'я Егор Гуськов. Старики пропонують у крісло молодих — це щось новеньке! Нарешті! Такого давно не спостерігалось на наших теренах. Стало цікаво і я вирішила піти до старовинного будинку, який раніше містився на вулиці Московській, а тепер на вулиці Володимира Мономаха. Тим більше, що ім'я Егора яскраво засвітилося останнім часом у зв'язку з модернізацією, так би мовити, центрального офісу «Просвіти».

Відомий журналіст Борис Ковтонюк приїхав на ці збори дружиною спеціально з Кривого Рогу. «Змінюючи плани, опівночі добралися додому, щоби вранці поїхати на збори, — згадує пан Борис. — Враховуючи, що Січеславська «Просвіта» особливою активністю не відзначається, була важлива наша присутність як ветеранів-просвітян. Коли ми прийшли за кілька хвилин до призначеного часу, на подвір'ї зустріли єдиного давнього просвітянина, а вхідні двері — зачинені. Почали підходити й інші люди. І тут виявилось, що збори перенесено через якісь важливі справи з ініціативи голови «Просвіти» В. Таратушки. Він нібито повідомив людей, та виявилось — не всіх. Зателефонували Егору, той незабаром підійшов і відбулося ближче знайомство.

Нас тоді прийшло десятеро просвітян-ветеранів — журналісти Борис і Людмила Ковтонюки, наш улюблений акордеоніст Толя Довгозвяга, керівник-просвітянин Олександр Зеркаль, блогер Сергій Філіпенко, автор цих рядків, а інших прізвищ, пробачте, не знаю. Це ті, кого не попередили, що збір «оновленої «Просвіти» переноситься на інший день. Світлиця «Просвіти» зараз справді має пречудовий вигляд: свіжофарбовані стіни, паркетна підлога, широкі, чисті вікна. Цей ремонт проведено коштом добродійника Егора Гуськова та на людські кошти, які він зібрав для цієї благородної мети. І звідки він такий шляхетний та дієвий узв'язав? Нам його давно бракувало як ясного дощу спекотного липневого дня. Ми попрахали його представитись. Він розповів свою історію. Уродженець Дніпра, йому двадцять дев'ять. Із них десять провів у тата у Великобританії. А мені думалося про початки Січеславської «Просвіти», коло витоків якої понад сто років тому стояло сузір'я талановитих свідомих українців — історик Д. Яворницький, Д. Дорошенко, В. Біднов та А. Сінявський, художник М. Погрібняк, Ю. Магалецький, актриса Наталка Дорошенко, професор-літературознавець П. Єфремов, письменник А. Кащенко.

Як дослідив у своїй ґрунтовній праці «Діячі Січеславської «Просвіти» (1905—1921) наш земляк письменник-краєзнавець Микола Чабан, «Просвіта» весь час зазнавала утисків від влади — спочатку від царської, яка закрила місцеву «Просвіту» 1916 року. Потім — від денікінців, які заарештували низку українських діячів. Та найжорстокіше обійшлася з «Просвітою» радянська влада: багатьох просвітян, як націоналістів, запроторили у табори, на Соловки, десятками й сотнями розстрілювали у 1937—38 роках. Мороком забуття було покрито донедавна їхні імена. Уже в незалежній Україні настав час розповісти про мучеників за волю України. Воскресив і підняв із небуття їхні імена Микола Чабан, який тривалий час по крихті збирав інформацію, вислідом чого і став вищевказаний, безцінний «Біобібліографічний Словник» (2002).

Наприкінці 1980—на початку 1990-х ми пережили на наших теренах рисорджименто «Просвіти» в бурхливо-бурлескно-патріотичному стилі Володимира Заремби, і знов усе заглохло. Глуху стіну, а точніше, зачинене приміщення в центрі міста намагався пробити не без допомоги міліції активіст, філолог і юрист Сергій Довгаль з товаришами. Нині з'явилася нова сила, яка, схоже, готова працювати і брати на себе відповідальність. Нарешті Господь зглянувся на січеславську «Просвіту», і після багаторічного застою, зачинених дверей, втрачених ключів та ілюзій, щось заворушилося, чому ми всі надзвичайно раді. З боку ветеранів «Просвіти» обіцяємо всіляку підтримку і допомогу молодим.

21 жовтня відбулася звітно-виборна конференція Дніпровської міської «Просвіти», де всі з понад двадцяти делегатів проголосували за кандидатуру Егора Гуськова як її очільника. На конференції було сформовано раду Просвіти міста Дніпро, до якої, щоправда, увійшло немало «стариків», та є й двійко молодих. Новий голова повідомив про тижневий розклад заходів «Просвіти».

Нове вино в нові міхи, або Капітальний ремонт Дніпровської «Просвіти»

Л. С.: — Шановний пане Егоре, розкажіть, будь ласка, детальніше, чим Ви займалися у Великобританії?

Е. Г.: — З 2006 до 2008 року навчався в закладі технічно-професійної освіти Cambridge Regional College за спеціальністю комп'ютерні технології та мережі, з 2009 до 2012 навчався на бакалавраті University of Manchester за спеціальністю комп'ютерна наука, а з 2012 до 2016 продовжив навчання в аспірантурі Манчестерського університету за спеціальністю логіка та алгоритми.

— Яким вітром Вас прибило з британських островів до рідного берега і до нашої «Просвіти»?

— Надивившись на англійське життя за десять років, я мусив визначитися: якщо я залишаюся в Манчестері, то мушу стати британцем, вивчити історію, традиції. Зрозумів, що мені це не цікаво й не потрібно. І що для мене важливо повернутися в Україну, вивчати глибоко її історію, традиції і саме тут зреалізувати свої можливості й знання. Буваючи на різних заходах, презентаціях, зібраннях у Дніпрі, я познайомився з деякими просвітянами, зокрема з Олександром Зеркалем, і відчув, що люди — кожен сам по собі, зібралися-розійшлися, і що потрібне постійне приміщення для спілкування. Так я прийшов до офісу «Просвіти», де ми, молоді люди міста, зустрічалися тринадцять разів і вирішили, що в такому занедбаному приміщенні неможе нам збиратися. Треба його відремонтувати! Зібравшись учотирнадцяте, ми це й зробили! Я хочу докласти сили до розвитку цього українського національного проекту.

— Щиро вітаю Вас з обранням головою міської організації «Просвіти»! Від цієї події минуло кілька тижнів. Чи задоволені Ви всіма запланованими на перший час Вашого головування заходами?

— Дякую, так. Відбулася зустріч активістів «Руху захисту української мови». Успішно прочитав історичну лекцію у «Просвіті» голова обласної організації Спілки краєзнавців України, доктор історичних наук Ігор Кочергін, професор НГУ, який розповів нам про особистість Олександра Поля, його зв'язок з українським народом, його культуру і історію. Лекцію відвідало двадцять осіб. У суботу відбулося засідання ради «Просвіти», яке окрім мене відвідало чотири члени ради та один запрошений гість — обговорили створення просвітянського видання та питання залучення фінансування для подальшої діяльності організації. Також на днях відбувся чудовий літературний вечір та концерт, організований молодими волонтерами Анастасією Тепляковою з Павлограда та Євгенією Яворською з Кам'янського. У першій половині концерту поети Січеславщини читали свої вірші, а у другій половині дніпровський гурт Vetka зіграв кілька власних рок-пісень та пісень популярних українських рок-гуртів. Цей благодійний концерт зібрав 1834 гривні на потреби військових.

— Чи звертаються молоді просвітяни з ініціативами щодо заходів, які варто провести в при-

міщенні «Просвіти»?

— Серед членів ради «Просвіти» міста Дніпро молодими можна назвати хіба мене, Віктора Екшова та Ігоря Лекшишина (нам близько тридцяти років). Ми радимось один з одним і спільно вирішуємо багато нагальних питань, постійно працюємо над удосконаленням інфраструктури «Просвіти». Віктор Екшов запропонував розпочати тижневі перегляди українського кіно. Він знайомий з людиною, яка вивчає кінематограф фахово і може взяти на себе відповідальність вести кіно клуб. До нас почали надходити пропозиції провести заходи чи зустрічі від окремих українських громадських організацій та активістів міста. Ми радо вітаємо усі такі ініціативи, адже ремонт у «Просвіті» проводиться зокрема і з метою створення робочого простору для всіх українських організацій міста, які цього потребують. Наразі я відчуваю, що ми підтримуємо гарний баланс між сприянням регулярним проектам, таким, як історичні лекції в «Просвіті» та зустрічі в «Просвіті», а також організацією нових заходів.

— Розкажіть про Вашу діяльність у Всеукраїнському об'єднанні «Рух захисту української мови».

— Всеукраїнське Об'єднання «Рух захисту української мови» має обласні представництва по всій Україні. Ще з минулого року я співпрацюю з координатором цієї громадської організації в нашому місті Олександром Пафомкіним. У цій організації немає особливих вимог до участі, тому зблизьки усіх активістів організації зараховуються як спільне досягнення. До того, як був обраний головою міської «Просвіти», я представляв діяльність в інтерв'ю на телебаченні чи радіо як активіст «Руху захисту української мови», адже отримав на це дозвіл і від Олександра Пафомкіна, і від голови організації Івана Омелянюка. Загалом намагався отримати послуги та інформацію державною мовою всюди, де в мене виникає потреба спілкуватись з людьми чи працювати з текстом. Коли мені навізують російську, добираюсь отримання належного сервісу українською мовою. Таким чином протягом останнього року виборював для себе й інших українських міста публічні простори, де з повагою ставляться до державного статусу мови українського народу. Зараз у більшості закладів, які відвідую, працівники не дозволяють собі спілкуватись зі мною російською.

Російсько-українська війна триває. І триває боротьба за українську мову. Російська мова звучить у школах. Це, думаю, нікуди не годиться. От і почали ми десь півтора року тому вести роботу щодо викоринення мови агресора у наших школах. Акуратно, поступово, планомірно, але впевнено. Переконували, говорили... Спочатку в одній школі попрацювали з батьками, потім — в іншій. І вийшло. Жодних скандалів з цього приводу не було. Помалу батьки самі почали писати заяви про те, що не хочуть, аби їхні діти навчалися російською мовою. Вчителі теж не ображені: вони викладатимуть уроки світової лі-

тератури. Ніхто не звільнений, кількість уроків у них залишилась такою, як і була. Без проблем.

— Які цікаві пропозиції допомоги для розвитку організації вже надійшли до Вас?

— На моє прохання допомогти зібрати кошти на ремонт «Просвіти» відгукнулись небайдужі люди з усієї України (загалом надійшло понад 12000 гривень). Нещодавно незнайома жінка, яка мешкає зараз в Ізраїлі, надіслала мені 150 доларів через сервіс MoneyGram. За ці гроші ми придбали чудовий комплект столів. Ця жінка також пообіцяла надіслати нам для «Просвіти» проектор. Пропозиції щодо розвитку організації нам озвучують часто, але в більшості випадків їх реалізація обмежується тим, що маленькі кімнати в «Просвіті» ще не відремонтовані, і окрім великої кімнати для лекцій та загальних зібрань у нас немає робочого простору для втілення цих ініціатив. Якщо б ми зробили ремонт ще у двох маленьких кімнатах, нам було легко знайти людей, які почали відразу працювати там над чимось корисним для життя української громади міста. Але для цього треба знайти ще близько 30—40 тисяч гривень.

— А що тепер з Вашою аспірантурою в Манчестерському університеті за спеціальністю логіка та алгоритми? Чим вона завершилася?

— Триває процес захисту дисертації — перший варіант відправив на розгляд екзамінаторів 20 вересня 2016 року, коли вже постійно жив на той час в Україні. А 19 січня 2017 року в мене відбувся захист дисертації в Манчестері. За підсумками цього захисту мені дали 6 місяців на доопрацювання тексту дисертації. Доопрацьований варіант надіслав на остаточний розгляд 3 серпня 2017 року. Зараз чекаю, коли мені призначать дату фінального другого захисту в Манчестері, за підсумками якого мені повинні або надати, або не надати науковий ступінь.

— Які алгоритми розвитку «Просвіти» на 2018 рік?

— Алгоритми такі: 1. Відремонтувати дві маленькі кімнати приміщення «Просвіти». Заповнити все приміщення якісними меблями. 2. Налагодити інтернет-доступ у приміщенні «Просвіти». 3. Створити бібліотеку, обмін книжками, які б усі розташовувались на сусідніх одна до одної полицях. Створити книжкову кранничку у «Просвіті». 4. Забезпечити роботу «Просвіти» у відкритому режимі з 10:00 до 22:00 щодня, коли кожний може прийти до нас попрацювати, почитати книжку, поспілкуватись. 5. Привернути увагу щонайменше 10 000 містан до діяльності міської «Просвіти». Наразі дуже мало людей у Дніпрі взагалі знають про наше існування. 6. Залучити до роботи міської «Просвіти» натхненних молодих людей, які б забезпечили майбутню організацію в нашому місті.

— Чудовий сценарій! Подібне вже було на наших теренах понад сто років тому... З молодим зав'язанням взяли тоді творити «Просвіту» українські патріоти. Чи Вам відома капітальна праця письменника-краєзнавця Миколи

Чабана “Діячі Січеславської Просвіти”?

— Так, я регулярно спілкуюся з Миколою Петровичем протягом останніх тижнів. Придбав у нього чотири примірники книжки “Діячі Січеславської Просвіти”, які я подарував продюсеру Ростиславу Мартинюку, Вірі Василевській, Вахтангу Кіпіані і собі. Ми також порозумілися щодо можливості проведення Миколою Петровичем лекції в “Просвіті” про діячів “Просвіти” початку минулого століття.

— **Пане Єгоре! Ваше обличчя одразу здалося мені знайомим. Ми з Вами десь раніше перетиналися?**

— Так, пані Лесю! Я слухав Вашу лекцію “Єгипетськими слідами Дмитра Яворницького” у музеї, бачив Ваші виступи на інших заходах.

— **Дякую Вам за розмову. У “Просвіті” багато роботи. Гої стіни пропоную прикрасити, повісивши портрет видатного українського провідника Степана Бандери, і вперед з Божою поміччю! Зичу Вам радісної, невтомної і плідної праці на благо нашої багатостраждальної, прекрасної і розтерзаної України!**

— Дякую, пані Лесю, будемо працювати!

— **Слава Україні!**

— Героям Слава!

Розпитувала Єгора Гуськова та аналізувала ситуацію у Дніпровській “Просвіті” **ЛЕСЯ СТЕПОВИЧКА**, член Січеславської “Просвіти” з 1997 року

Крилата Жінка-Просвіта у парку Шевченка

Мирослава ЖОВТАН

Пам’ятник відкрили міський голова Рівного Володимир Хомко та голова громадської організації “Рівненське міське об’єднання товариства “Просвіта” ім. Тараса Шевченка” Катерина Сичик. Освятив знак секретар Рівненської єпархії Української Православної Церкви Київського Патріархату протоієрей Сергій Лучанін. Урочистості заходу додали виступи маленьких просвітян, бандуристок із міського Будинку культури, хору “Верес” під керівництвом Петра Невірковця. Відкриття пам’ятного знака зібрало просвітян і освітян, людей різних поколінь і політичних уподобань. Але їх об’єднало одне — небайдужість до долі України, на захист якої ставали просвітяни в найдраматичніші, найскладніші для неї часи.

Образ Жінки-Просвіти з’явився в організації ще на початку її становлення в Україні, 150 років тому. Рівненська “Просвіта” пройшла довгий шлях, пережила арешти та загибель найкращих синів і дочок, заборони, репресії та гоніння, адже мала захист крилатої Жінки-Берегині.

Цей образ, авторство якого достеменно не відомо, небесний і земний водночас. Крила за спиною — символ високої духовності народу, талановитості його людей і святості національної ідеї.

Якраз на Покрову відбулося урочисте відкриття пам’ятного знака однієї із найстаріших громадських організацій міста й України — “Просвіти”. Адже цього року Рівненська “Просвіта” святкує 100-літній ювілей. З ініціативи голови міського товариства Катерини Сичик, за сприяння міської влади, депутатського корпусу Рівненської міської ради, просвітянських осередків навчальних закладів міста фігура-знак Жінки-Просвіти зведена в парку імені Т. Шевченка (автор проекту — скульптор Олексій Огонь, проєктант — В’ячеслав Ярошик). Вибір місця її встановлення теж не випадковий: парк носить ім’я Великого Кобзаря, як і організація. Крім того, поруч ще один знак — погруддя Т. Шевченку, який також встановлено з ініціативи просвітян 1963-го та оновлено 2014 року.

Жінка несе смолоскип як символ світла і освіти. Адже просвітяни вчили читати і писати, відкривали бібліотеки, організовували драматичні гуртки та просвітян-

ські хори. Жінка впевнено стоїть на рідній землі, що є свідченням її непохитної віри в соборність та незалежність держави.

Символ відроджувався зав-

жди в часи “відлиг” та піднесення. Є дані, що фігура крилатої жінки-Берегині була в символіці Львівської “Просвіти” 1927 року.

Утвердився цей знак у Рівному на хвилі національно-патріотичного піднесення в кінці 80-х. Образ постійно оновлювався: спочатку він був емблемою на просвітянських документах — грамотах і подяках, згодом з’явився чудовий gobelen у центральній експозиції музею-бібліотеки Рівненської “Просвіти”, що в Рівненській спеціалізованій школі №15. І ось крилата “Просвіта” у парку Шевченка!

Просвітяни сподіваються, що пам’ятник не тільки прикрасить парк, а стане знаком, який у рівненців викликати асоціацію з Жінкою-Берегинею, з тими людьми, які своєю працею, переконаннями, справами окрилиють Україну.

«Люті укри» — воїни культурного фронту

Приводом для інтерв’ю з ватажком “Лютих укрів” Сергієм Архипчуком стала його нещодавня поїздка на схід України, у прифронтові міста — Авдіївку, Торецьк, Бахмут, Миронівку, Слов’янськ, Билбашівку, Святогорськ. “Люті укри” — це, зазвичай, яскраво-талановиті співаки та музиканти, науковці, поети, театральні діячі з усієї країни, об’єднані прагненням дати вітху воїнам і відповіді на гострі запитання цивільним українцям у прифронтових містах і селах на сході — і не тільки там. Ця поїздка для Архипчука — одна з сотні за останні більш ніж три роки московської гібридної війни. Отож є доволі вражень для порівнянь, роздумів, аналізу.

— **Насамперед поцікавлюсь: звідки така назва — “Люті укри”, — для того милого товариства, яке подорожує з Вами у творчих експедиціях на схід? Це така провація?**

— Можна й так сказати. Бо як це зачепити за живе, емоційно вразити і викликати на відверту реакцію залу, у якій часом сидять люди, які не готові тверезо аналізувати реальність навколо себе, а замкнулися у переконанні, що у негараздах винний хтось, а їхньої вини немає. Назва “Люті укри” ошелешує публіку, зате після виступів люди розкриваються, підходять, спілкуються. Це наш спосіб активно реагувати на потреби сьогодення. Насамперед — це духовний, мистецько-культурний, просвітницький проєкт, і його мета — дати глядачам побачити, відчувати щось інакше, глибше. Мистецтво нині повинно вражати — як сказав колись Олесь Доній, українське мистецтво буде або епатажним, живим, або... мертвим.

— **Але ж Ви не так давно використовуєте для своїх десантів цю назву?**

— Відбулося уже чотири акції саме “Лютих укрів”. Але ж ми їздимо з серпня 2014 року. Називали себе “Арт-десантом”, “Святий Миколай — воїнам”, “Митці на лінії вогню”, були різдвяні, великодні, шевченківські заходи для бійців. Їздили тоді Леся Горова, Світлана Мирвода, Сергій Шматок, Олег Гетьманець, Римма Зюбіна, Світлана Ніканорова, Артем Полежака, Віктор Відоменко, Оксана Ярова, Юрій Кругліков, Дмитро Лазуткін, Ірена Карпа, Олена Максименко, Олена Олір, Леонід Репета, Мирос-

лава Чайка, Олег Пахолок, Олег Білик, Сергій Коваленко, Роман Коваль, Василь Лютий, Олександр Шугай, Юрій Васильківський, Інесса Міхно, Василь Карпусь, Ольга Гвяздовська, Уляна Ольгіна, Люцина Хворост, Сергій і Олена Громові, Катерина Скрипка, Ольга Банитюк, Микола Більшевич, Настя Колодюк, Володимир Семистяга, Дмитро Мамчур, Сергій Пантук, Сергій Дацюк... Наша перша поїздка із гаслом “Кордони наші вкаже пісня” співпала тоді з Днем Незалежності і з Іловайськом. Ми планували тоді багато концертів для військових глибше на схід — але якраз після нашого виступу на Запоріжжі, у навчальному центрі військових “Близнюки”, почався напад російських військ під Іловайськом. І пізніше, оскільки наші перші поїздки координувалися з Міністерством оборони України, було важко добитися їхньої згоди пустити нас далі, у більш небезпечні до фронту частини, часом узагалі не могли виїхати, бо з міністерства переносили дати виїзду...

— **Тобто, спочатку збиралися працювати саме для військових підрозділів, для добробатів?**

— А це було першинним покликом — 2014-го усі насамперед думали про хлопців на фронті, про те, що там відбувалося. Ми побували пізніше в багатьох фронтових містах і селах — у Кураховому, Новогрудівці, Мар’їнці, Трьохізбенці, Сіверськодонецьку, Кримському, багатьох інших. Дуже різні митці прагли потрапити до військових. За три роки там бували відомі Інесса Братушич і Орест Хома, Анатолій Матвійчук, Надія Шеста,

плекта бандуристів, зокрема й Володимир Горбатюк, переселенець із Горлівки Ігор Роман, співак і композитор Олексій Бик, тріо “Гонта”, рок-гурти “Телері”, “Друге сонце”, “Трансформер”, “Автограф”, “Жнива”, Камерний оркестр Волинської філармонії... Допомогали Раїса Харитоновна-Талалай, Софія Майданська, Євген Дудар. А згодом виявилось, що наша робота потрібна і цивільним, які живуть у тому регіоні. І те, що серед нас були актори й імениті народні артисти, а також історики, культурологи, журналісти, поети — було дуже корисним для спілкування з аудиторією. Це глядачам дало спектр українського суспільства, культурний зріз, сприяло відвертості, ширості.

— **Але Ви із своєю групою бували не лише на Донбасі? Часом подорожуєте всією Україною?**

— Так, бо потім стало зрозуміло, що проблема, сконцентрована на Донбасі, актуальна і на київському Печерську — незнання української культури, історії, відокремленість від рідної мови, відсутність точок дотику з прабатьківськими коренями. І в закарпатському Береговому, і поблизу російського кордону в Сумах і Харкові, і на півдні — Одещині, Миколаївщині, Херсонщині, Запоріжжі, — бракує українського мистецтва, пісні, всього того, що важливо людям при виборі мови спілкування, ідеології, відчуття патріотизму. Так, і на Донбасі, і в центрі Києва знайдуться люди, які чекають Путіна, але більшість робить осмислений вибір на користь України — але для цього їм потрібно дати хоч трошки української енергетики, музики, жар-

тів, щирої відвертої дискусії про цінності...

— **А які регіони найбільше потребують нашої культурної підтримки?**

— Я вже давно перестав ділити на “вони” і “ми”. Чи знає хтось, коли у селищі Семіполки, за 70 км від Києва, востаннє були професійні артисти, театри? За 26 років — жодного разу. Що вже казати за віддаленіші регіони... А організувати — не складно, у селищі Оржиці на Полтавщині зробили з Лесею Горовою фестиваль вертепів. Знайшовся один держслужбовець, Володимир Іванов, який захотів — і зібралося 26 ватаг. Я вже давно пропоную проводити “Червону руту” щороку в якомусь іншому містечку. Для цього міста це була б величезна подія, а для гостей — можливість побачити новий регіон. Бо зараз якщо й приїждять артисти — то лише попса, на яку витрачають кошти задля реклами чи то політики, чи то бізнесмени. А люди хочуть долучитися до високого мистецтва. А де хто у селах Харківщини ми Миколаївщини чув і бачив вживу ансамбль “Думка”, тріо “Гонта”, Ніну Матвієнко, ансамбль Вірського?

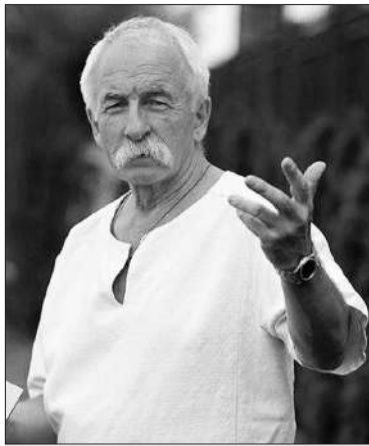
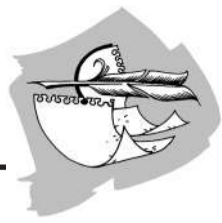
— **А чи справді люди так того прагнуть?**

(Сергій Архипчук оглядається, вказує рукою на чоловіка, який приязно і уважно спостерігає за

нашою розмовою):

— А ви запитайте ось у мешканця Володарського району Київської області Дмитра Герасимчука — він вам розкаже, як їхні діти збираються, щоб аматорські грати на сцені сільського клубу вистави, і на ті вистави сходяться люди з сусідніх сіл. Але замість капели бандуристів їм якщо й привезуть колись артистів, то “маскуль”, хоч на ті гроші, які платять розкрученим поп-виконавцям за концерт, цілі капели бандуристів можна було б привозити чи не щомісяця впродовж року. Але відбувається якесь збочення — ділки чомусь вирішили, що населення буде їм більш вдячне, якщо замість мистецтва дати йому кричущий ерзац. Це величезна проблема і найважливіше завдання для нас, “Лютих укрів” (лютих ще й тим, що влада ніяк не втямить, якою має бути політика щодо культури і мистецтва) — донести до народу талановиті зразки мистецького самовираження, а до влади — необхідність цього. Сподіваюсь, порозуміння таки прийде, бо війна не тільки на фронті — вона скрізь. Порозуміння з чиновниками вже знаходимо. А ми будемо “лютувати” на сценах усіх куточків України, доки таке розуміння не стане нормою.

Спілкувалася
Ольга ЖМУДОВСЬКА

Юрій КОВАЛІВ,
доктор філологічних наук, лауреат Національної премії ім. Т. Шевченка

*Продовження.
Поч. у ч. 43, 44 за 2017 р.*

Двадцятилітнє панування Польщі в Західній Україні викликає асоціації з катастрофою. Аналогічна ситуація була на Північній Буковині й частині Бессарабії, захоплених “Великою Румунією” (1918), наступного року — Сігитшині (південна частина Мармарошчини). У. Самчук поклав в основу роману “Гори говорять!” реальні події — повстання 7—8 січня 1919 р. проти мадярської адміністрації, очолене мешканцями села Ясеня — трьома братами Климушами, прототипами Цоканів: Дмитра, Павла, Юри. Об’єктом епічного осмислення стала їхня доля, драматичні стосунки з родиною Маківчука, Йонаша та мадярів, приязнь та ворожнеча на побутовому, етнічному й соціальному ґрунті, причини спалаху національного резистансу та його жорстокого придушення, мотиви екзистенційного бунту проти угорської сваволі. Однак гучули Мармарошчини потрапили в іншу колоніальну залежність — уже від румунів. Як-то кажуть, з-під дощу та під ринву... За підставу колонізації українських земель Румунське королівство взяло сфабриковане рішення так званого Буковинського конгресу під головуванням Я. Флондора. Попри протести українців, які на народному вічі в Чернівцях (1918) за участю крайового президента й письменника О. Поповича прагнули об’єднатися в Українську державу, Рада Амбасадорів узаконила Бессарабським протоколом румунську окупацію. Привласнення Південної Буковини здійснювалося за Тріанонським “договором” з Угорщиною (1920, червень), остаточний кордон Румунського королівства окреслив “мирний договір” з Туреччиною (1920, серпень). На цих землях запровадили военний стан (до 1928), сюди масово переселялися румунські офіцери, подібні на польських осадників, розпочалася тотальна румунізація культури, освіти, топонімів, документації, прізвищ. На анексованих землях румунську мову було проголошено державною, дарма що в конституції 1923 р. проголошувалася “рівність всіх громадян, незалежно від їх походження, мови й релігії”. Панівна шовіністична влада, перейнята манією лінгвоциду, усувала українців з державно-адміністративних посад, проголошувала їх румунами, які “забули рідну мову”, як зазначалося в законі про освіту (26 липня 1924 р.), повністю ліквідувала 280 українських шкіл й українські кафедри в Чернівецькому університеті, підпорядкувала православному церкву румунському патріархату. Поширювалася шовіністична версія, ніби Буковина — справдана румунська територія, яку “асимілювали” “рутени” й

Дантові кола репресій України міжвоєнного двадцятиліття

“гуцани”, потребує етнічного очищення. Ксенофобний режим, не визнаючи нацменшин, передусім українців, переслідував кожен прояв законного захисту автохтонів людської й національної гідності. Жорстоко було придушено Тарбунарське повстання (1924), як і раніше Хотинське (1919), однак суд під тиском світової громадськості, передусім письменників Р. Роллана, А. Барбюса, Л. Арагона, Т. Драйзера та ін., змушений був виправдати більшість заарештованих (процес 500).

За умов брутального лінгвоциду українська література, що мала таких письменників, як Ю. Федькович, С. Воробкевич, Євгенія Ярошинська, які стали класиками українського масштабу, а Ольга Кобилянська — світового, розвиватися не могла. Одним із перших зазнав переслідувань письменник М. Марфієвич — активний “просвітник”, автор “Похідної пісні”, яку виконували під час Буковинського віча, й поеми “Галата” (1920) про антирумунське повстання січових стрільців (1919). За відмову викладати румунською мовою в українській школі, за спротив шовіністичній політиці його заарештувала таємна поліція, але йому вдалося втекти до УСРР (1924). Натомість К. Ластівці довелося відчувати на собі шовінізм румунських бояр, які позбавляли його права на самореалізацію як українського філолога й письменника. Дискримінація українців у навчальних закладах Румунії розкрита в автобіографічній трилогії “Метелики на шпильках” Ірини Вільде, коли українські вихованці чернівецького ліцею позбавлялися права на рідну історію й мову, зазнавали постійних принижень людської й національної гідності, вважалися неповноцінними особами, приреченими на румунську асиміляцію. Визначальним для головної героїні Дарки Попович та інших персонажів (Наталка Оріховська, Гиньо Іванчук, Орест Циганчук, Стефа Сидір та ін.) стало самоусвідомлення національної ідентичності передусім через українську мову, вироблення в собі спротиву румунському шовіністичному тиску й дискримінації, перешкодам під час отримання матури. Батько письменниці — прозаїк і поет Д. Макогон — констатував у листі від 12 вересня 1959 року до Марії Підгірянки: “Румунська влада вже з перших днів почала шаленіти. Українську інтелігенцію арештували, а вчителів попереводили на Схід, навіть у глибину Румунії. Наше село Луковичі [...] зрумунізовано також. [...] Всі українські товариства й газети були закриті...”. Ще певний час виходив місячник “Промінь” (1921—1923), журнал “Щипавка” (1922), трималося видавництво “Каменярі”. Після 1928 р. розпочався етап відносно лібералізації краю, сформувалася Українська національна партія — прихильниця “органічної співпраці” з окупаційною владою. Пожвавилася культурно-громадське життя (“Залізник”, “Чорноморе”, “Запорожжя”, “Кобзар”, “Мазепа”, “Жіноча громада” тощо), тимчасово відновилися українська мова в молодших і вищих класах (до 1934 р.), активізувалося націоналістичне підпілля на чолі з О. Зибачинським (провідник Крайової Екзекутиви ОУН), О. Квітковським, С. Никоровичем, І. й П. Григоровичами, поширювалися журнали

“Самостійна думка” (1931—1937), тижневик “Самостійність” (1934—1937). Однак режим короля Кароля II не забарився з новими судовими процесами, кинувши на лаву підсудних націоналістів, які заперечували румунську владу на українських землях (1937). Чернівецька префектура вимагала віддавати українців за вживання материнської мови до воєнного трибуналу. Репресії проти української мови посилювалися після ухвалення нової конституції (1938).

Підкарпатська Русь через провал проекту возз’єднання з Україною змушена була на підставі рішення Центральної Руської Народної Ради (8 травня 1919 року), заснованої в Новій Любаві О. Невицьким, звернутися до уряду Т. Масарика про приєднання на правах автономії до Чехо-Словаччини, що сталося завдяки ухвалі Сен-Жерменської конференції (10 листопада 1919). Празька влада, не визнаючи права закарпатців на єднання з усіма українцями (тому О. Невицький емігрував до Америки), гальмувала надання Підкарпатській Русі автономії; на поняття “Підкарпатська” або “Закарпатська Україна” накладалося табу, як і на слова “українець”, “український”, натомість запроваджувалася урядова назва “Підкарпатська Русь” чи “Підкарпатський край” (з 1928). Книжки й періодику друкували за етимологічним правомисом І. Панькевича (“Грамматика руського язика”). Період міжвоєнного двадцятиліття часто називали народовецьким. Давалася взнаки традиційна для Угорщини політика мадяризації відтоді, коли 1832—1844 рр. угорська мова стала офіційною, обов’язковою в парламенті. Міністр внутрішніх справ Угорщини К. Тиса вважав, що угорці мають державу лише для угорців, тому було закрито три словацькі школи, учительську семінарію в Ужгороді, де навчання проводилося “рутенською” (українською) мовою, яка ще жевріла в церковних (початкових) школах, у вищих її не було. Законом від 1879 р. угорська мова проголошувалася обов’язковим предметом у народних школах. У 1905 р. ухвалено законопроект, за яким усі держслужбовці мали розмовляти лише угорською мовою, кирилиця була заборонена. На Закарпатті український рух, культивований о. Августиним Волошиним, братами М. та Ю. Брайцями, долав спротив погодінського москвофільства й мадяронства, під впливом яких перебувала частина інтелігенції (“Общество ім. О. Духновича”, блок мадяронів), чехів, які заповнили урядовий апарат, усіляко гальмуючи автономістські прагнення закарпатців. Після обрання президентом Чехо-Словаччини Е. Бенеша чеські народні соціалісти з ужгородського “Шкільного реферату” запровадили недолугий підручник російської граматики Е. Собова, закурили штучну “дискусію” про російську (русску) й українську (малоруську) мови. Українські освітяни мусили виборювати право на поширення української читанки Ф. Агія (1938). Такі тенденції загнали Закарпаття в глухий кут провінційщини. Культурне (мовне і літературне) життя доводилося починати з нуля, з проблеми мови й правопису, давно розв’язаної в Україні. Під впливом культурництва Закарпаття поволі оживало українське життя в Пря-

шеві, що перебувало під нівеляційним тиском словакізації. Слабкі культурницькі осередки, засновані Греко-Католицькою Церквою в XIX ст., ледве жевріли. Переважали москвофільські (А. Бескид, І. Жидовський, К. Мачик; “Общество ім. О. Духновича”), карпаторуські (заснована О. Невицьким народовецька Ліга русинів) тенденції, тому спроба лемків створити окрему національну адміністративну одиницю (жупу) не мала успіху. Зусиллями Ірини Невицької було сформовано “Союз руських жінок”, засновано місцеву “Просвіту” (1930), газету “Слово народа” (1931—1932). Не дивно, що Пряшівщина надто скупа на письменство — Ірина Невицька, Зореслав, Ф. Лазорик, Д. Зубицький на тлі провінційного імітат-російськомовного письма І. Кизака, І. Гендер-Суходольського чи О. Фаринича.

Найактивнішими борцями за національну ідентичність у Закарпатті були молоді пластуни. Активізувалося товариство “Просвіта” (Ірина Невицька, В. Гренджа-Донський та ін.), було засновано професійний театр “Руська бесіда”, відкривалися українські школи й гімназії, друкувалися українські газети. Активний учасник підкарпатського відродження В. Гренджа-Донський став фундатором Народного Дому в Ужгороді, був секретарем театрального Дружества “Нова сцена”, редагував і видавав заборонений владою журнал “Наша земля” (1927—1928), очолив Спілку письменників і журналістів краю (1935), при якій діяло українське видавництво. Поета навіть ув’язнили на три місяці за вірш “Розділили Україну поміж ворогів...”. Українська Учительська громада Підкарпатської Русі (1929—1939) перебрала на себе керівництво освітою в Закарпатті, друкувала свою періодику “Учительський голос”, “Наша школа”. З’явилася “Грамматика української мови” І. Васка й А. Штефана. Поширювалася преса українським правописом. В Ужгороді відбувся перший Жіночий конгрес, ініційований Іриною Невицькою — заступницею голови Жіночого союзу (голова — Ірина Волошина). Охоплені державницькими ідеями студенти Закарпаття, переважно письменники (С. Росоха, І. Колос та ін.), навчаючись у Празі, гуртуючись при журналі “Пробоем”, ініціювали другий з’їзд української народовецької молоді в Мукачеві, що відбувся 1 липня 1934 р. під жовтосиніми прапорами, всупереч забороні чеського крайового президента А. Розспала. 1935 р. було засновано Українське народне об’єднання (І. Гриць, В. Кузьмик, М. Тулек, Ірина Невицька та ін.), перейменоване на Українську селянську партію, згодом — на Українську національну селянську робітничу партію, хоча неофіційно поширювалася назва УНО, обов’язки пресекретаря в якому виконував В. Гренджа-Донський. Він, виступаючи на Всеукраїнському з’їзді в Ужгороді (1937), закликав краєн присягати перед Богом, аби не зрелися національні права.

Велику роль у формуванні національно-культурної інфраструктури Підкарпаття відіграли емігранти з Наддніпрянщини й Галичини, хоча празька влада, за зінанням о. О. Собола (Зореслава), ставилася до українців менш прихильно, ніж до росіян. Завдяки зусиллям

національно свідомих закарпатців й емігрантів формувалася ґрунт майбутньої “першої в історії краю держави — Карпатської України”, однак приреченої на знищення гортистською Угорщиною. Перед цим Е. Бенеш, зважаючи на німецьку анексію Судетів, на захитану позицію Чехо-Словаччини, проголошення автономії Словаччини, згодився на визнання автономії Закарпаття, але А. Бродій, на якого поклалися обов’язки формування автономного уряду, замість консолідації закарпатців, лобював приєднання краю до Угорщини. На такі небезпечні події миттєво зреагувала Українська народна рада, що закликала до формування відділів Народної самооборони — Карпатської Січі. Для України Друга світова війна почалася значно раніше, ніж зафіксовано “офіційною” історіографією — не 1 вересня, навіть не 17 вересня 1939 р., а 15 березня, коли шойно затверджена народним соймом Карпатська Україна була окупована угорцями за згодою Німеччини, яка того ж дня рушила на Прагу. Збіг агресивних дій третього райху та гортійців — не випадковий. Німеччина таким чином віддячила реґенту Горті за підписаний ним антикомінтернівський пакт, дарма що напередодні, визнаючи суверенітет Словаччини, всіляко загравала водночас і з урядом А. Волошина — відомого педагога, журналіста, драматурга, спочатку прем’єра, а невдовзі першого президента Срібної землі. Тому є всі підстави вважати Карпатську Україну першою в Європі державою, що, тільки-но проголосивши себе суб’єктом історичної дійсності, зважилася на “збройний опір, який зустрів на своєму шляху німецько-угорський фашизм” (О. Мишанич). На підтвердження заступника голови союму д-ра С. Росохи, Срібна земля “першою не підпорядкувалася Гітлеровим наказам. Вона першою прийняла збройний удар осі, яким започаткувалася друга світова війна”. Сформована зусиллями ОУН “Карпатська Січ”, що складалася переважно з місцевої молоді та молоді Галичини, Буковини, Волині, кілька днів протистояла значно чисельнішому, добре спорядженому агресору. Подвиг “січовиків” викликав асоціації з подвигом під Крутами, засвідчував їхню високу національну свідомість, робив їх персонажами героїчного епосу, ставив водноряд із мужніми посталями світової минувшини (Фермопіли). Серед документів, які відображали складний перебіг національного пробудження Срібної землі, найповнішим видається щоденник “Щастя і горе Карпатської України” редактора “Нової свободи” В. Гренджі-Донського. То був детальний літопис тогочасних подій від проголошення автономної республіки у складі Чехо-Словаччини (7 жовтня 1938 р.) до дня втечі поета з мадярського табору Вар’юлапош (7 серпня 1939 р.), переповненого українськими в’язнями. Письменник простежив непрості етапи усвідомлення етнічної ідентичності, наводив приклади державотворчого й героїчного чини краян, провокації чехів, угорців, мадяронів й москвофілів, злочини “мадярської солдатески”. Автор розраховував, що його свідчення матимуть широкий публічний розголос, що на підставі зібраного ним матеріалу “може світ представити, що тут робилося”, як гонведи практикували “рафіновані муки для нещасних полонених перед замордуванням”.

Далі буде.

Михайло СОПІВНИК

Моїм рідним присвячую
у рік 75-ліття УПА.

Оповіді про родину мого вітчима-батька Федорчука Михайла Миколайовича і її вклад у національно-визвольні змагання за самостійну Україну.

Із родини вітчима Михайла виїшла когорта борців за волю України: Січових Стрільців, членів ОУН—УПА, просвітян, рухівців.

Михайло Миколайович поборовся з моєю матір'ю Марією в 1946 р. уже немолодим (56 р.) чоловіком, залишившись без своєї попередньої сім'ї. Дружина Тодоска померла, сини Василь і Мирон загинули, доньку Тетяну і зятя Івана засудили за участь в ОУН—УПА.

Народився вітчим Михайло 1890 року в селі Блишанка Заліщицького повіту в національно-патріотичній сім'ї Миколи і Калини Федорчуків. Батько Микола був кошовим отаманом Січі у нашому селі, вони з дружиною Каліною з родини Черників були засновниками товариства “Просвіта”. Крім нього були ще сестри Калина, Тетяна і брат Тарас (1902 р.), який у складі сотні УСС Вітовського, кинувши навчання у Кіцманській гімназії, 1 листопада 1918 року у Львові виборював ЗУНР. Знешкоджуючи кулеметне гніздо поляків при штурмі залізничного двірця був поранений у груди. Після шпиталю повернувся у рідне село, підлікувавшись, узяв у батька коня і подався до гайдамак С. Петлюри за Збруч. Боровив Україну в “чотирикутнику смерті”. Емігрував 1920 року з військовими частинами УСС через Румунію у Чехію. Там продовжив навчання у Празькому університеті й після закінчення працював інженером на одному з військових заводів у Празі. В один із днів у часи німецької окупації, будучи старшим по зміні в цеху, заступився за українських дівчат, які там працювали, над якими знущався есесівець. Той вистрілив і поранив Тараса, якого відправили після цього в концтабір. Про що подію розповідала вітчиму Михайлу бранка, одна зі свідків цього вчинку Тараса Федорчука.

Після звільнення Чехословаччини Тарас повернувся з концтабору на свій завод. В 1948 р., коли чехи повстали проти комуністичного режиму, Тарас опинився на барикадах Праги, де й загинув. Так закінчив своє життя у боротьбі українець-патріот Тарас Федорчук. Вічна йому пам'ять. Герої не вмирають!

Михайло Федорчук рано став сиротою, утративши маму, а батько одружився вдруге, переїхав у село Добровляни, що поряд із м. Залішки. Там його обрали кошовим отаманом сільської “Січі”. З дружиною Каліною народили синів Мирона і Василя, у подальшому стрільця УПА, який до 1956 року перебував у підпіллі. Вийшов із підпілля після амністії, оголошеної Микитією Хрущовим. Довге перебування у криївках далось взнаки. Захворів на відкриту форму туберкульозу, помер ще молодим.

Здібного до науки Михайла Товариство “Просвіта” 1912 року відправило на навчання до Чехії. На навчання вітчим заробляв своєю працею. Працював у господаря, а на вихідні їздив у Прагу на сільськогосподарчі агрономічні курси при Празькому університеті. Там 1914 року його застала Перша світова війна. Його мобілі-

Повстанська родина

Зліва направо: Леон Друзик, Мирон Федорчук, Михайло Шкрабик — члени ОУН з 1943 року

зували до австрійського війська і відправили на італійський фронт капралом. Після розвалу Австро-Угорської імперії повернувся з війни додому і одружився.

Від першого шлюбу з Тодоскою із родини Базиків мав двох синів Василя (1915 р.), Мирона (1920 р.) та доньку Тетяну (1925 р.). Завдяки своєму вмінню господарювати розжився на 10 моргів поля (0,7 га). Впроваджував нові господарські технології, засвоєні на навчанні у Чехії, за що в селі його прозвали Чехом.

У 20—30-х роках вів господарські курси, будучи керівником “Рідної школи” при “Просвіті”. Здобув велику пошану в сільських господарів.

Діти вітчима Михайла росли у свідомій патріотичній українській сім'ї. Виховували їх у любові до батьків і родини, до рідного краю, що і довели своїми вчинками і діями. Всі були активними членами “Просвіти”, син Мирон співав у хорі “Просвіти”.

Напередодні Другої світової війни діти вітчима Михайла стали членами підпільної організації ОУН. Із приходу “перших совітів” (так у Галичині називали радянську владу) “Просвіту” знищили, а її керівників Кирила Стадника — голову товариства, Пилипа Гошовського — керівника драматичного гуртка, вчителя за фахом, Михайла Площанського — керівника хору, Миколу Гошовського — керівника спортивного товариства “Сокіл” при “Просвіті” репресували на початку 1940 року і знищили в більшовицьких катівнях.

Гірка доля спіткала дітей вітчима Михайла — старший Василь за нез'ясованих обставин загинув 1939 року біля танкової колони червоних, яка зупинилась у нашому селі. Його примусово поставили охороняти ту колону (з палкою в руках), а самі піячили по хатах.

Мирон був стрільцем у Кушовій самообороні села, і 1943-го його направила станиця нашого села на Волинь в УПА. Збиралися вояки на хуторі Миколаївка за чотири кілометри від нашого села. Місце збору вистежили польські фольксдойчі, повідомили про це німцям. Німці оточили хутір і нав'язали бій. Це було першим бойовим хрещенням для 9-ти стрільців самооборони. У бою загинули четверо вояків УПА і один німець. Ось як про цей бій написала районна газета “Колос” до 50-річчя ОУН—УПА.

“На хуторі Миколаївка відбулося посвячення хреста війнам Української Повстанської Армії, які загинули від рук німецьких катів. На посвячення прибули гості з навколишніх сіл району. Процесія із церковними хоругвами у

супроводі священика Української Греко-Католицької Церкви Зіновія Пасічника з храму вирушила до встановленого хреста.

Відбувається його освячення і відправляється панахида за воїнів УПА Петра Васильовича Мартинюка, Йосафата Івановича Крихтяка, Михайла Лаврентійовича Крихтяка — жителів села Винятинці і одного невідомого, які загинули 18 листопада 1943 року.

Односельчани і гості поклали біля хреста букети живих квітів, низько вклонилися героям, рідним воїнів, які тут загинули, сердечно подякували жителям села Лисичники і всім присутнім, чіми руками покладений цей хрест. В пам'яті рідних і всіх присутніх, які були на освяченні, будуть іме-

47 зникли безвісти. Забрали на війну і мого батька Панька, який загинув 21 січня 1945 року в Латвії і похований у братській могилі села Джуксте під Ригію. Забрали на війну з нашої хати вуйка Миколу Ткачика, який зник безвісти. Забрали на війну і Мирона Федорчука.

Спочатку наших мобілізованих відправили в далеку Алмату на “обученіє”. Це була продумана більшовиками акція. Щоб не повтікали у ліс до партизанів, а також мати можливість відіяти ненадійних. Усіх підозрілих відстрілювали в подальших боях. Така доля спіткала і Мирона Федорчука. Довести, що був в УПА не могли, тож і був застрелений СМЕРШем в одному з боїв у Прибалтиці.

Про його загибель розповів наш односельць Михайло Стасюк, який разом із Мироном був в одній роті. Він сказав вітчиму, що Мирона вбили ззаду: “Коли він упав лицем до землі, а я біг за ним, побачив пляму крові на спи-

Сім'я Михайла Федорчука. 1955 рік

на тих, хто понад усе любив свою неньку-Україну і віддав за неї своє молоде життя”.

Із розповіді сестри Тетяни: “Мирону вдалося прорватися через оточення, добратися до лісу в урочищі Ярмівка, що неподалік від хутора, і лісами, що навкруг нашого села, дійти до Колонії (так названо один із відрогів села, що впритул до Монастирського лісу, де жили польські колоністи) і повернутися додому. Він був активним легалізованим учасником повстанських подій на рідному терені до приходу “других совітів” 1944 року.

Війська червоної армії увійшли в наше село в квітні 1944 року. Боїв на теренах наших сіл, що на правому березі річки Серет, уже не було. Німці поспішно відступали в напрямку Тернополя. У нашому селі вони зупинились лише на добу. З розповіді мами Марії знаю, що до нас на подвір'я увійшли, десь після обіду, з десятком німців. Перед цим випав сніг по коліна, хоч був кінець квітня. Німці були змордовані, мокрі і, пострілявши кілька курей, стали носити сіно з горища сараю у велику кімнату хати. Переспавши, ранесенько вийшли з хати й пішли в напрямку сіл Угриньківці, Торське, через яке проходить залізниця Чернівці—Тернопіль”.

25 травня 1944 року совіти провели тотальну мобілізацію всіх чоловіків села від 17 до 50-ти років на війну.

Із нашого села Блишанка мобілізували на фронт 148 чоловіків, із них загинуло 127, зокрема

ні між лопатками. Зупинитись я не міг, чи навіть оглянутись, бо така доля спіткала б і мене”. М. Стасюк просив, щоб вітчим Михайло нікому про це не говорив. На Мирона надійшла похоронка про те, що він зник безвісти. 47 таких гірких повідомлень на наших односельців прийшло у село.

Немилосердною була доля і в доньки вітчима Тетяни і її чоловіка Івана. Тетяна вийшла заміж 1940 року за активного просвітянина, члена товариства “Сокіл”, керівника спортивних вправ у “Лузі” Івана Михайловича Рибцуника (1913 р. н.). У кінці грудня 1941 року в них народилася донечка Ганнуса.

Іван був одним із перших членів ОУН у нашому селі. 1937-го до Блишанки прийшов із сусіднього села Більче-Золоте член ОУН Петро Перун і записав в організацію своїх друзів Івана Пирину, Михайла Площанського і Томка Богачевського. Через рік вони підібрали собі кожен ще по два хлопці. Це були Іван Рибцуник, Василь Федорчук (син вітчима), Томко Лазарук, Володимир Яницький (чоловік моєї сестри Олі Сопівник із Заліщиків), Олекса Липка, Антон Йосипович. Таким чином були створені трійки, які були строго законспіровані, і члени трійок, крім своєї, не знали про інших.

Пізніше членами ОУН стали: Мирон Федорчук, Тетяна Рибцуник (Федорчук), брати Василь і Михайло Натуркачі, Антоніна Го-

шовська, Володимир Белінський, Степан Кошеланик, Калина Липка, Петро і Микола Піхлики, Леон Друзик, Петро Масик, Василь Рибцуник, Володимир Губеня, Михайло Баран, Ганна Баран, Михайло Киверига, Андрій Киверига, Володимир Емерлінг, Яким Друзик, Іван Малітовський, Степан Покляцький, Іван Погребнюк, Теодозія Писанюк, Євген Слов'яковський, Марія Трембачевська, Михайло Шкрабик, Петро Шкрабик, Йосип Шкрабик, Ганна Шкрабик, Петро Якубишин.

До цього переліку входять члени ОУН, які пізніше стали мешканцями нашого села: Іван Мотичка і Марія Мотичка, в криївці їхньої хати була ОУНівська друкарня в м. Товсте, Степан Марчук із Волині, чоловік моєї сестри Тетяни Воробець, Ірина Натуркач з с. Угриньківці, дружина Михайла Натуркача.

Усі вони пройшли (і вижили) через совітські в'язниці за участь у визвольній боротьбі 1941—1956 рр. Не повернувся з тюрми-каторги Томко Лазарук.

Усвідомлюючи потребу медичної служби, провід ОУН наказав масово готувати спеціалістів медичної служби. Улітку 1942 року до учительки нашої односельчанки Марії Вербицької, бабусі Юрія Вербицького, Героя Небесної Сотні (її мама Ганна — двоюрідна сестра вітчима), прийшла районна провідниця ОУН із псевдо “Іскра”. Вона провела агітацію серед дівчат і допомогла Марії організувати медичну школу (курси) санітарів і медсестер для потреб УПА. В ОУН тоді вступили Текля Дорош (була станицною), Тетяна Лазарук, Тетяна Воробець (моя сестра), Ганна Лозинська, Ганна Паньків — учасниці бою у Ярмівці. Сестри Левонія і Павліна Гошовські, Тетяна Шкрабик, Василя Друзик (донька моєї сестри Марцелі), Євгенія Площанська, Ганна Проданик. Найактивнішими були Павліна Гошовська і Тетяна Воробець. Вони були зв'язковими, володіли зброєю. Тоді в ОУН вступили молоді хлопці Микола Базик (“Береза”) провідник Кушової самооборони (загинув 1948 року), Андрій Киверига, що загинув при облозі у с. Блишанка, — розстріляний енкаведистом разом із Леоном Серкізевичем.

Сім'я Вербицьких, Зіновія і Марії, була центральним підпільним осередком у нашому селі. У них було радіо, і вони отримували звістки з фронтів і передавали через зв'язкових у підрозділі УПА. Зіновій Вербицькій (1909 р.) був надрайоновим провідником ОУН з ідеології. У них було троє дітей, один із них Тарас — батько Героя Небесної Сотні Юрія Вербицького. Після десятирічки навчався у Львівському політехнічному інституті і після закінчення залишився жити у Львові.

Середульша сестричка Тараса, навчаючись у заліщицькій десятирічці, померла, захворівши на туберкульоз. Наймолодша Оріся мешкає зараз у нашому селі.

Учитель Зіновій Вербицькій загинув 1944 року в перестрілці з німцями. Їхній підрозділ потрапив у засаду на полі біля села Сосулівка Чортківського повіту. У цьому бою загинули ще вісім унівців. Усіх дев'ятьох перепоховали в часи Незалежності України в братській могилі на Сосулівському цвинтарі. Слава героям!

Далі буде.

Двадцять років тому — у листопаді 1997 р. — у Національному академічному драматичному театрі ім. Івана Франка відбулася прем'єра “Короля Ліра” В. Шекспіра у постановці Сергія Данченка з Богданом Ступкою у головній ролі.

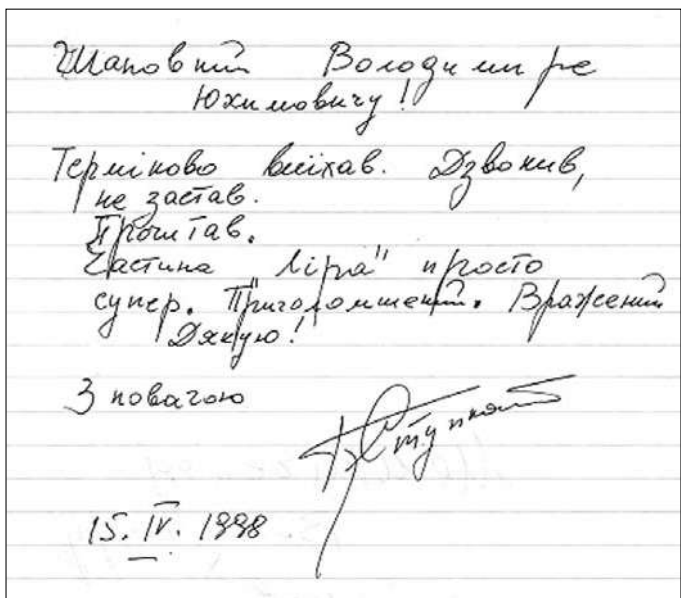
Наш постійний автор і близький друг Богдана Сильвестровича, доктор історичних наук, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка Володимир Мельниченко нагадує про театральний шедевр франківців.

Володимир МЕЛЬНИЧЕНКО, доктор історичних наук, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка

Театр Данченка—Ступки

У 1997—1998 рр. опублікував у газетах і журналах низку статей про видатну співтворчість режисера Сергія Данченка і артиста Богдана Ступки та почав працювати над книгою “Театральний тандем (Феномен Данченка—Ступки)”. В ній уперше було вжито термін “Театр Данченка—Ступки” та показано, що цей неповторний у театральному світі феномен виріс із тих двадцяти спектаклів, які Данченко поставив зі Ступкою в заголовній ролі (витоки його були у Львові, проте сформувався він, безперечно, в Києві). Це було розкрито, зокрема, на прикладі “Короля Ліра”, поставленого Сергієм Володимировичем у 1997 р. Хто ж тоді міг подумати, що це буде їхній останній шедевр?

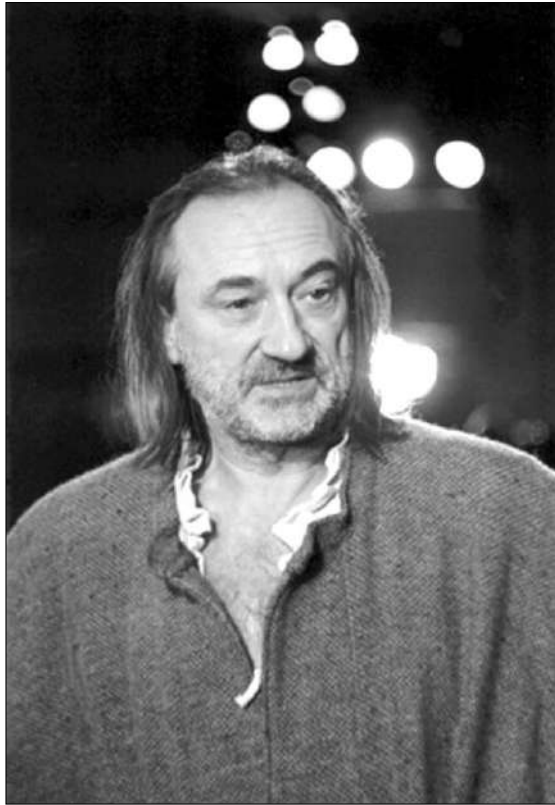
Режисер і артист повністю підтримали мене в роботі над книгою, більше того, Ступка сприяв її виданню у Львові, де вона й побачила світ 2000 р. А ще Богдан Сильвестрович уважно прочитав текст у рукопису, і, на щастя, у мене зберігся його дивовижний письмовий відгук щодо частини, присвяченої саме “Королю Ліру”, який оприлюднюю.

Безумці водять невидючих?

Моральний шекспірівський камертон збігався зі сприйняттям “етичного ладу світу” (І. Франко) в Театрі Данченка—Ступки, що й стало головною запорукою розкриття глибинної філософії “Короля Ліра”. До того ж, злами століть, а надто тисячоліть, завжди надавали людям, а надто Майстрам, особливої гостроти й трагічності світобачення; тому творіння Шекспіра набуло на франківській сцені небаченої досі трагіфарсовості. Та й чи могло бути інакше у нинішньому звихнутому світі, в якому виростають, мов гриби, люди, засліплені блиском своїх грошей, як свого часу Лір — блиском свого королівства. Подібно до Ліра ці люди живуть в ілюзії, що вони самі по собі багато чого варті й скрізь потрібні, як те сонце, що зіграє всіх од-

Корона короля Ліра

Б. Ступка — король Лір. Фото Л. Богдан

ним існуванням та блиском. Але на цьому подібність і закінчується, бо в більшості сучасних “вищих істот” немає не лише величчя, сановитості та значущості, а й співчуття, великодушності та благородства Ліра... Вони не здатні збожеволіти заради лірівського прозріння. Справді, повторюючись у нових умовах, трагедія стає фарсом...

У рецензії на виставу, опублікованій у “Вечірньому Києві” невдовзі після прем'єри, писав: “Набуло справді містичного змісту те місце трагедії, де божевільний Лір говорить сліпому Глостеру: “Скляні купивши очі, вдай, як ті політики безчесні, що бачиш ти, чого не можеш бачити”. Сказано це так болісно й пронизливо, що, здається, Ступка зробив неможливе — озвучив беззахисну й довірливу душу вкотре вже пограбованого народу... Враження таке, що до кожного з нас — сучасних сліпців — звертається з глибини віків освітлений безумством Лір. Але чи вистачить у нас мужності й розуму, щоб наприкінці шекспірівського тисячоліття нарешті справді збагнути проникливі слова сліпого Глостера, який вибрав божевільного (так він вважав) Едгара собі в поводири: “Час настав,

що скрізь безумці водять невидючих”.

Поки що не вистачило. XXI століття швидко засвідчило, що в Україні політика залишається засобом реалізації власних або корпоративних, а не народних і державних інтересів.

Ппульсуюче серце короля

На прем'єрі “Короля Ліра” згадалися слова Міхоелса про те, що жест не повинен допомагати говорити — він повинен допомагати мислити. Ступка вражає передав через жест сердечний біль стражденного короля. “Я довго шукав, як показати біль серця, не доторкуючись до нього, — розповідав артист. — Рішення прийшло раптово — це стискування скрючених пальців лівої руки. Так з'явилося пульсуюче серце короля”.

Уперше цей жест з'явився у Ступки-

Ліра тоді, коли Корделія широкосердно призналася йому, що майбутній чоловік забере від батька половину її дбайливості та любові. Розум деспотичного володаря ще не встиг осягнути до кінця сказане, а серце старого батька вже дає про себе знати — саме тут початок трагедії Ліра. Його ліва рука німіє; щоб повернути їй чутливість, він тричі б'є нею об підлогу, гарячково ворушить пальцями... Перепитує дочку: “Щиро це, від серця?” Від цієї миті його королівська нещирість стає на герць зі світлою доччиною щирістю (Кент особливо підкреслює, що слова Корделії “від повного йдуть серця”), а його людське серце вже завжди болітиме після несправедливих слів, кинутих в обличчя Корделії: “Моєму серцю ти тепер чужа”; “Я навіки її з свого серця вириваю”. Як часто Шекспір уживає слово “серце”? Згадується мені Шевченкове: “Серце болить, а розказувати треба...” Лірове серце пульсувало в шекспірівському тексті так само, як Ступчин пульсуючий кулак...

Божевільня над Ліровим чолом

Артист жив на сцені так, ніби з нього зняли шкіру... Відкинутий обома дочками, Ступка-Лір усвідомлює розумом і відчуває серцем, що настав страшний крах усього життя; могутній король і всемогутній батько, який сподівався на довічну дочірню пошану й любов, швидко перетворювався на немічного, нещасного, скривдженого діда. Глядач здригався від болючого крику Лірової душі, відчуваючи, як по тілу бігають мурашки... Нервове напруження залу досягало, здавалося б, апогею, коли король у розпучі обіцяв потрясти світ нечуванним ще жахом, але насправді сам був охоплений ним. Сльози гіркої образи застигли йому очі, та гордий Лір заганняв нестерпний біль у серце: “Плачу ви ждете? — кидав він Гонерілі та Регані. — Не заплачу я! / Є плакати причина, та це серце / На сто скалок розіб'ється раніше, / Ніж я заплачу...” Ох, краще б він заплакав, бо серце витримало, не розірвалося, але розум, здається, помутився...

У цю мить Ступка-Лір повільно підніс праву руку трохи вище голови, супроводжуючи її божеволіючими від горя й розпачу очима, й, зупинивши на ній оскілий погляд, розчепіреною долонею показував: “Блазню! Божевільня / Тут, над чолом!”

Цей Ступчин жест ніс у собі таку могутню енергетику, що кожен глядач ніби відчував його подув над власним чолом! Це той рідкісний випадок, коли жест артиста розділяв навпіл усю дію, після чого глядач починав мислити по-новому, відчуваючи себе у фокусі безумно сліпучого світла нового Лірового світосприйняття.

Смерть Корделії поставила хрест на житті Ліра

Ступка створив образ Ліра, який з оновленою душею повстає проти неправедного світу, який ладен судити й карати не тільки своїх невдячних дочок, а й усіх, хто жорстоко й несправедливо ставиться до “бідарів”, “сіром голик”. Але й без нього у трагедії гинуть недоброчесні герої: Корнваль, Гонеріля, Регана, Едмунд... З ними відходять і Глостер, Корделія, Лір... Іван Франко фактично розгадав закладену в “Королі Лірі” засторозгу людству: “Раз звихнений порядок морального світу, так само як звихнена рівновага в фізичному світі, веде до катастрофи, до руїни, що сліпо, без милосердя пожирає злих і добрих, винуватих і невинуватих...” І найжахливішим наслідком суспільного розпаду була смерть невинної Корделії.

Ступка, який припадав у фіналі до Корделії, його голос, обличчя, очі вражающе передавали найстрашніше: горе прийшло не тоді, коли Лір утратив королівство й навіть двох дочок; насправді все втрачено саме зі смертю Корделії. Артист уповні реалізував установку Данченка: “Її смерть ставить хрест на житті Ліра...”

Дивлячись на Ступчиного Ліра у фінальній сцені, справді починав розуміти історичну правоту припущення Міхоелса, що найостанніші у п'єсі слова над мертвою Корделією не були випадковими: “Погляньте на уста... Ох подивіться...” Він говорив про уста Корделії, які вперше сказали йому жорстоку, але необхідну правду й підштовхнули до прозріння...

Чи зізнаються вони у злочинах прихованих своїх?

Сергій Данченко і Богдан Ступка переконливо показали, що врешті-решт трагедія сучасного Ліра, втім, як і Ліра шекспірівської пори, полягає в тому, що не настав той час, в якому його нове світосприйняття вступить у справді непримиренну суперечність із реальним світом і його жорстокими законами.

Тож чи й настане? Упродовж кількох століть спектакль стверджував устами Ліра ренесансову гуманістичну ідею про справжню, непідробну людину в її “чистому вигляді”: “Неприкрашена людина — це ж і є така от злиденна, гола, двонога істота”. Франко відзначив окремо цей істотний момент у перевтіленні короля: “Він перестав думати про себе, в його душі блискають образи страшенної несправедливості суспільного устрою, і першим відрухом напівбожевільного ума він силкується роздягтися, скинути з себе все чуже, все позичене!”

Ступка вражає зіграв цю високу мить! Зал завмер у співпереживанні... Годі було б і чекати більшої душевної єдності глядачів і акторів... Якби Гамлет подивився Ступку в спектаклі, то він із повним правом міг би знову сподіватися:

*Чував я, що злочинці на виставі
Бували так до глибини душі
Мистецтвом вражені, що зізнавались
У злочинах прихованих своїх.*

Але таких, уражених високим мистецтвом злочинців, тим більше серед можновладців, зараз уже немає...

Ніколи не було такого Ліра!

Наважуся висловити свою думку про неперевершену роботу Майстра, користуючись високими Франковими словами: “Ніколи перед тим ця тема не була трактована так широко, вичерпана до такої страшної глибини і освітлена таким ярким та високим промінням...”

На світовому театрі з'явився король Лір, який зробив раніше неможливе: сплавив трагедію Шекспіра з трагедією сьогодення, змішав подих елізаветинської епохи з атмосферою нашого часу, нарешті, дав нам змогу глибше пізнати себе...

Навесні 1998 р., після показу “Короля Ліра” в Москві на Чеховському театральному фестивалі, написав у московській газеті, що “Богдан Ступка відчуває Шекспіра на генному рівні”. Сергій Данченко тоді підтримав мою оцінку.

Востаннє Ступка зіграв короля Ліра на початку 2001 р., будучи міністром культури і мистецтв України, тобто незадовго до смерті Данченка. Сказав мені тоді: “Вже зняв “Короля Ліра” з репертуару. Я боюся грати”. Йшлося про те, що високе напруження ролі й повна самовіддача Ступки межували, як колись у ролі булгаковського Майстра в “Майстрі і Маргариті”, з небезпекою для здоров'я артиста. І все-таки, все-таки...

Невимовно жаль, що Ступчин король Лір так швидко зійшов зі сцени. Та він залишив по собі неймовірно яскраву згадку, більше того, ввійшов у класику світового театру.

Едуард КИРИЧ: «Щастя у вмінні бачити і створювати прекрасне»

— Як Ви прийшли до анімації?

— Моя душа з дитинства тяжіла до веселого та смішного. Все життя мене супроводжують кумедні історії. Полюбував читати гумористичні журнали. Малював шаржі на своїх однокласників, відвідував гурток образотворчого мистецтва, потім була Республіканська художня школа імені Тараса Шевченка.

Ще в дитинстві побачив диснейські мультиплікаційні фільми. Особливо вразив мультфільм про Білосніжку. Він шов французькою мовою, але все було зрозуміло. Чудові малюнки, геніальна неперевершена анімація. Саме тоді виникла мрія присвятити себе цьому виду мистецтва.

Після закінчення художньої школи побачив оголошення, що на студії “Київнаукфільм” створюють об’єднання художньої анімації. З 1962 року працюю на цій студії. Мене помітили у знімальній групі і взяли асистентом художника.

Моя перша робота як художника-постановника — мультфільм “Чому у півника короткі штани?” (1966 р.). У його основі — стара єврейська казка. Щоправда, мультфільм я зробив у гуцульському стилі, а допоміг мені в цьому рідний Львів. Там у Етнографічному музеї відбувалася приголомшлива виставка: безпосередньо в приміщенні були відтворені народні хати. Я там перемальовував візерунки, запам’ятовував, що як називається. А назви для мене — це все, це образ! “Постоли” — взуття, “бартка” — сокира, “кресаня” — капелюх... Це ж — музика! Також вдячний Олені Кульчицькій, яка подарувала мені альбом із гуцульськими строями. Саме ці малюнки допомогли у створенні одягу для Півника.

Мультфільм вийшов смішним і полюбився маленьким глядачам.

— Найвідомішою Вашою роботою став серіал про козаків. З чого все починалося?

— На студію написав лист мешканець Запоріжжя (прізвища його, на жаль, не знаю) з пропозицією зняти мультфільм “Як козаки куліш варили” і навіть вигадав їхні імена — Тур, Грай і Око.

Володимир Дахно намалював для мене довгу паличку і сказав, що це козак Грай, велике коло — силач Тур, маленьке — верткий Око. Я ж, як художник-аніматор, зробив з його ідеї персонажів. Створив їм обличчя, наростив тіла. Зробив їх такими, якими їх сьогодні знають. До речі, не всім відомо, що спочатку була ідея зняти повнометражне художнє кіно про козаків, але з цієї ідеї нічого не вийшло. У підсумку вирішили зробити мультфільм.

Ніхто не думав, що з цього може вийти щось серйозне. Козаки створювали позитивну ауру. Вони почали когось визволяти, робити добро. Другий мультфільм — “Як козаки у футбол грали” став ще популярнішим. Потім були мультфільми “Як козаки наречених визволяли”, “Як козаки сіль купували”, “Як козаки олімпійцями стали”, “Як козаки мушкетерам допомагали”, “Як козаки в хокей грали”. Загалом було створено 9 картин. У шести з них я брав участь.

Едуард Кирич — український художник-аніматор, сценарист, народний художник України. Член НСХУ та Спілки кінематографістів України, лауреат Національної премії ім. Т. Шевченка. З 1962 року — художник-постановник анімаційних фільмів на студії “Київнаукфільм”. Створив образи Тура, Ока і Грая.

Сьогодні Едуард Ілліч гість “СП”.

А до мультфільмів “Як козаки олімпійцями стали” та “Як козаки у хокей грали” написав сценарій.

Тур, Грай і Око були сторожовими козаками, які брали участь у неймовірних пригодах. За цими образами — титанічна праця великого колективу. Адаже працювали над кожним малюнком. Потрібно було дати йому рух, артикуляцію. Кожен малюнок мав свій характер. Головний режисер усіх фільмів — Володимир Дахно. Також над мультсеріалом працювали чудові художники Генріх Уманський, Іван Буц, Анатолій Вадов. До створення мультфільмів охоче долучилися відомі композитори Ігор Поклад і Мирослав Скорик. А потрапити в мультиплікаційну хореографію по тактах, зробити це весело і дотепно не так просто. За цю роботу 1988 року ми отримали Шевченківську премію.

До “Євро-2016” створили ще 26 коротких мультфільмів про козаків по 2 хвилини кожен. Особито для мене козаки і футбол неподільні, а всі нові серії якраз пов’язані з футбольними і навколофутбольними темами. І мені це до душі. Я малював героїв олімпцем, на аркуші, а вже хлопці з анімаційної студії Вагабан “переганяли” зображення в цифрове. На мій погляд, завдяки їм, сучасним технологіям і таланту режисера Марини Медвідь козаки стали красивішими і вишуканішими.

Щодо сюжету, то Око, Грай і Тур вирушають подорожувати Європою. Так, наприклад, наші козаки влаштовують кориду в Іспанії, бачать Лох-Несське чудовисько у Шотландії, знайомляться з королевою Англії Єлизаветою II і польським астроно-

мом М. Коперником, прогуляються з солдатом Швейком по Празі і, звичайно ж, вип’ють пива у Німеччині.

— Чи поділяєте Ви анімацію на дитячу та дорослу?

— Звичайно, поділяю. Доросла значно гостріша, більш сатирична. Але мені комфортно працювати і там, і там. Однак дитяча відповідальніша. Адже тут важливо розуміти, що ти хочеш сказати дитині, що їй дати і чого навчити. І це, напевне, завдання режисера.

— Як Ви відчували перші промені слави?

— Тоді ще були живі мої батьки. Коли вони побачили в газетах повідомлення про те, що ми з режисером Володимиром Дахном і оператором Анатолієм Гавриловичем відзначені Шевченківською премією, були дуже щасливі.

Також нас нагородили за фільм “Як козаки наречених визволяли” на фестивалі короткометражних фільмів у швейцарському Ньоні. Щоправда, я туди не їздив. Наші нагороди отримували чиновники. А ми їздили з творчими зустрічами Україною, виступали в кінотеатрах, глядачі намагалися до нас доторкнутися, як до екзотичних австралійських тварин. За зізнанням багатьох, до цього вони ніколи не бачили мультиплікаторів, і раптом з’явилася така можливість. Сьогодні багато літніх людей мені говорять: “Я на Ваших фільмах виріс”. Смішно чути, але це факт.

— Як з’явилася “Енеїда”?

— Ще під час навчання у школі відкрив для себе цей прекрасний твір Івана Котляревського. Дуже полюбив поему за гумор, колоритну українську мову.

Ще до козаків мріяв поставити “Енеїду”. 1969 року до 200-річчя від дня народження І. Котляревського зробив невеликий мультфільм “Пригоди козака Енея”.

1988 року з’явилася можливість створити великий мультфільм “Енеїда”. Щойно ми отримали Шевченківську премію, і знову велика цікава робота. Це був зоряний час у моїй творчості. Працював із великим натхненням.

За три роки створили сім серій. Тут звучить жива українська мова, передано український мелос, неповторний гумор нашого народу. У творі покладено багато глибинних моментів. Потрібно лише їх бачити. Сполучення Вергілія і Котляревського дало нам надію на європейський вибір України. Зараз починаємо це розуміти. Також ще 1988 року в мультфільмі з’явився сьогодо-жовтий український прапор. І я пишаюся цим.

— Наступним Вашим зверненням до української класики став “Лис Микита”.

— Серіал зняли за творами Івана Фран-

ка. Я люблю цього письменника — патріота, науковця, філософа. Він глибокий лірик і активний громадський діяч. До речі, мої ескізи до серіалу є у Львові в музеї Івана Франка.

А “Лис Микита” — збірник казок з усього світу. Запропонував зняти цей мультфільм Володимир Кметик, він знайшов кошти на втілення у життя цього проекту. Також ідею підтримало ВУТ “Просвіта” ім. Т. Г. Шевченка.

Робота була цікавою. За рік створили 26 серій. Окремо хотів би подякувати супервайзеру Михайлу Яремку за організаційне та творче забезпечення процесу створення цього мультсеріалу.

У мене є ще два сценарії за творами Івана Франка, але, на жаль, немає коштів на втілення цих проектів у життя. Ще однією своєю важливою роботою вважаю “Сказання про Ігорів похід”, створене за видатною пам’яткою Київської Русі “Словом о полку Ігоревім”.

— Що Вас надихає на творчість?

— Олівець. Для мене він і аркуш паперу на столі — як для мусульманина килимок у мечеті, який він розстелив перед молитвою. Творчий процес — це певні настрої. Пам’ять раптом витягає коліс побачене і часом знаходить щось таке, повз що більшість людей байдуже проходить.

— У чому, на Вашу думку, значення жанру анімації?

— У невеликій формі можна втілити ідею, яка вартує цілого роману. До того ж це вражаюча пластика. Ми впливаємо на світогляд глядача, виховуємо його, а це дуже важливо.

Сьогодні в Україні багато приватних анімаційних студій. Не виходячи з дому, можна робити мультфільми. Але бракує інформації про ці студії, про їхні роботи, крім рекламних роликів, що швидко приносять прибутки. А анімаційних фільмів для дітей у нас сьогодні не створюють.

Державна повинна дбати про культуру, вкладати в неї значні кошти. Звичайно, сьогодні ми переживаємо складні часи, але не повинні забувати, що культура приведе до патріотизму, адже людина з високою культурою завжди патріот.

На екрані — українське фентезі

У національний кінопрокат вийшов український пригодницький фільм-фентезі “Сторожова застава”, знятий Юрієм Ковальовим за мотивами однойменної книжки Володимира Рутківського. Сценарій створили київський письменник Сашко Дерманський і мариупольський кіносценарист Ярослав Войцешек.

У стрічці йдеться про звичайного хлопчика Вітька, який під час сонячного затемнення потрапляє на тисячу років назад, до Київської Русі, у розпал вирішального битви Добра і Зла. Так починається його сповнена пригод подорож. Попереду смертельні небезпеки, чорна магія, зустріч з новими друзями і справжніми героями билін — багатирями, юним Олешком, могутнім Ільком та суворим Добринею. Вітько опиняється в епіцентрі неймовірних подій, вступає в битву з міфічними істотами і дізнається, що таке справжня хоробрість. Стрічку зняла студія KіnoGob за підтримки Державного агентства України з питань кіно.

Зйомки фільму розпочалися у листопаді 2015 року і проходили в Карпатах на скелі Олексі Довбуша, в Коростишівському кар’єрі, Тетерівському коші, в Бучі, а також на знімальному майданчику студії Film.ua, де для зйомок збудували масштабні декорації сторожової застави. Для акторів Даниїла Каменського та Єви Кошової, які зіграли головні ролі, стрічка стала кінодебютом.

За словами художника з костюмів Антоніні Белінської, на розробку костюмів їй знадобилося понад півтора місяця.

Напередодні загальноукраїнської прем’єри стрічку переглянули представники ЗМІ, які також побували на екскурсії ло-

каціями зйомок. А під час прем’єри картини відбулася урочиста церемонія спецпогащення поштової марки, присвяченої “Сторожовій заставі”. Наклад марки складає 130 тисяч примірників, а номінальна вартість 4 гривні. До поштової марки також випущено конверт і картку для картмаксимуму, на якій зображено постер фільму.

У церемонії спецпогащення взяли участь Голова Держкіно України Пилип Ілленко, режисер фільму Юрій Ковальов і виконавець головної ролі Даниїл Каменський.

Пилип Ілленко привітав команду фільму та особисто режисера з успішним пов-

нометражним дебютом і зауважив: “Жанр фентезі — один із найпопулярніших у світі, тож повноцінна кіноіндустрія просто не може без нього існувати. Ми, Держкіно, дуже раді, що підтримали цей проект”.

Продюсер фільму Єгор Олесов розповів про деталі створення “Сторожової застави”: “Над фільмом працювала команда з більш ніж 500 професіоналів! Ми спеціально збудували дерев’яну фортецю на студії Film.ua і знімали ще майже на 10 локаціях, зокрема в Карпатах. Для акторів виготовили 160 костюмів, і приблизно стільки ж нам надали із приватних колекцій. За допомогою комп’ютерної графіки створили потужного героя фільму — кам’яного монстра. Ми зробили фільм і для дорослих, і для дітей, тому в ньому немає жорстокості та крові. Дуже сподіваюся, що фільм сподобається українському глядачеві. Найбільшою винагородою для всієї команди будуть повні зали”.

Матеріали підготував
Едуард ОВЧАРЕНКО

«Працюю, допоки міцно тримаю в руках долото»

До 65-літнього ювілею митця

Нещодавно у Муніципальній галереї мистецтв Деснянського району Києва відкрилася виставка скульптури і живопису "Цвіту, горю, полум'яню" відомого скульптора і поета Михайла Горлового до його 65-річного ювілею.

Михайло Горловий народився в селі Щербанівка 19 жовтня 1952 р. на Київщині. Скульптор, поет, громадський діяч. Автор багатьох пам'ятників у бронзі й граніті.

Автор поетичних книжок: "Я — скит з трипільських праглибин", "Діти Дажбога", "Дорога в Україну", "Поезія в камені", мистецького альбому "Скульптура" та нарисів з історії села Щербанівка.

Лауреат гран-прі "Скульптура з криги", м. Київ, лауреат премії Гніпів на Обухівщині за монументальну пропаганду в районі. Нагороджений міжнародними дипломами і медалями ВУТ "Просвіта" "Будівничий України" й Української всесвітньої координаційної ради до 200-річчя з дня народження Т. Г. Шевченка.

Дипломант тринадцяти міжнародних симпозіумів "Скульптура в камені". Учасник численних всеукраїнських виставок в Україні й за кордоном. Його роботи є в музеях України, США, Канади, Лівану, Сирії, Вірменії, Франції, Іспанії, Австрії, Марокко, Фінляндії, Німеччини, Австралії.

Член Національних спілок письменників і художників України.

Розмову з Михайлом ГОРЛОВИМ веде поетеса Тетяна ЛЕМЕШКО.

— Михайле, ти народився у славному Трипільському краї. У твоїй багатогранній творчості посідали бунтівна вдача отамана Зеленого (Данила Терпила) і творча душа твого дядька — письменника Григорія Косинки (Стрільця). За радянських часів ці імена були у списку "ворогів народу". Чи згадували їх у твоїй родині?

— Бабуся Одарка розповідала, що її чоловік, а мій дід Петро Стрілець і Данило Терпило дружили з дитинства. Разом навчалися у Трипільській церковно-парафіяльній школі, обидва брали участь у Пер-

побачити книги Григорія Косинки. Та ні в Якова, ні у Єфросинії Стрільців — рідних брата й сестри письменника, книг не було. Їх палили, бо боялися репресій.

У 1937—1938 рр. більше тридцяти щербанівців знищили в сибірських таборих. А Григорія Косинку розстріляли у підвалах колишнього Інституту шляхетних дівчат (Київський жовтневий палац), нині Міжнародний центр культури і мистецтв, у грудні 1934 року разом із відомими українськими письменниками і діячами культури, які любили Україну і були її патріотами. Григорій Косинка дружив із відомою письменницею Ольгою Кобилянською, називав її своєю вчителькою. В одному з листів до неї писав: "...Коли тільки сота частина мого народу відчуває так, як я, то — ми не згинемо! Так, ми ніколи не згинемо!"

— Ти тривалий час спілкувався з дружиною Григорія Косинки Тамарою Мороз-Стрільцею. Виготівив портрет письменника і меморіальну дошку. Як його доля вплинула на твою творчу й громадську діяльність? Яким був початок твого творчого шляху?

— Першими вчителями були мої батьки. Вони любили малювати народні картини на картоні, фанері й склі. У Щербанівській початковій школі, де я навчався, вчителька Катерина Петухова теж вчила малювати і писати твори на вільну тему.

Згодом, коли почув по радіо розповідь про життя і творчість Григорія Косинки, по тілу пробігли мурашки. Після передачі пішов у сад і написав йому присвяту. Він підняв мій дух і підштовхнув до творчості. Я почав писати вірші.

Майже 25 років приятелював із дружиною Григорія Косинки Тамарою Мороз-Стрільцею. Ми разом відроджували пам'ять про його життя і творчість. Вона наставляла, а я — діяв. Так було встановлено погруддя Григорія Косинки (робота скульптора Галини Кальченко й архітектора Анатолія Ігнашенка) в рідній Щербанівці.

Згодом і я виготівив погруддя Григорія Косинки, яке встановили біля школи села Красне, в якій він навчався. Зробив також

ший світовій війні. Потім дід був сотником Дніпровської дивізії Зеленого із забезпечення війська провіантом. Отаман часто навідувався до діда Петра, де за сімейним столом обговорювали військові дії. Радянська влада цього дідові не пробачила — його закатували у рідній Щербанівці комісари і доморошені активісти.

У дідовій хаті народився і я, за тим столом навчався, зберігаю його досі...

Про свого дядька Григорія Косинку, який був троюрідним братом моєї матері Марії Стрільцею, я дізнався теж від бабусі Одарки, коли був у третьому класі. Вона казала, що у нас був родич, який писав книжки, але його вбила "бандицька влада". Висловлювалася так завжди і нікого не боялась.

"Розумний був небіж, і прізвисьце взяв собі — Косинка. Це квітка, яка росте в мокрих місцинах — на берегах, в болоті, на левадах", — розповіла бабуся і повела на берег, показала бурякові квіточки-косинці, які всівали верхівку стебла "ялиночкою" вгору.

Я був заморожений: "Невже в Щербанівці була така людина, та ще й наш родич!" Ходив селом і питаю, у кого можна

Михайла Горлового (у центрі) вітають колеги

меморіальну дошку на обійсті, де народився письменник.

1989 року долучився до політики і підтримав "Народний рух України за перебування". Був делегатом і гостем установчого з'їзду Руху. До мене звернулися письменники Іван Драч, Дмитро Павличко, В'ячеслав Брюховецький, щоб я організував групу студентів на підтримку Руху в Київському художньому інституті (нині Національна академія образотворчого мистецтва й архітектури — Авт.), де я навчався. Мене обрали головою Руху, "Просвіти" і страйком інституту. Наші студенти перші в Радянському Союзі підтримали академіка Андрія Сахарова, який виступив проти війни в Афганістані. Радіостанція "БіБіСі" одразу оголосила на весь світ про групу підтримки Сахарова.

У Київському художньому інституті довелося боротися з русифікаторами. Після смерті ректора, українського патріота Валентина Борисенка, ми підтримали кандидатуру Андрія Чебикіна, який казав: "Хлопці з гарячими головами хочуть Незалежної України".

Революція на граніті 1990 року збунтувала всю Україну. Але з інституту згодилися голодувати лише я і Олександр Фурман — мій найближчий друг. Наша група з понад 40 осіб прорвала кордон ОМОНу з Донбасу, Дніпропетровська і Криму, який стояв у чотири ряди. Ми лягли на холодний граніт перед Верховною Радою, омовивши нас оточили і нікого більше не впустили. За три доби ми домоглися своїх вимог: відставки прем'єр-міністра Віталія Масола, і щоб наші хлопці не служили у війську за межами України.

1984 року дочка Антоненка-Давидовича Ярина і зять Борис Тимошенко попросили мене зробити хрест на могилу письменника, який був близьким другом Григорія Косинки. Попри пильний нагляд КДБ за могилою, нам із другом Василем вдалося привезти на пожежній машині двометровий дубовий різьблений хрест і встановити його. Згодом цей хрест замінили на кам'яний.

1989-го до мене звернулася дружина дисидента Євгена Чередниченка — Віра Нечипорівна, з проханням такі ж хрести зробити на могилах Василя Стуса, Юрія Литвина і Олекси Тихого. Ми з Олександром Фурманом і Сергієм Перехожуком виготівили ці хрести. У березні 1990-го їх спалили...

Пам'ятаю також 175-річчя з дня народження Т. Г. Шевченка. Ми прийшли до пам'ятника з гаслами: "Українська мова дітям на їх рідній землі" та жовто-блакитними стягами. Читали вірші Стуса, Симоненка і багатьох інших заборонених на той час поетів. Нас вистежило КДБ й після мітинга похпали й кинули в броньовані автобуси. Били жорстоко. У мене на спині від кийків тріснула сорочка...

— Тож не випадково основна тематика твоїх літературних творів і творів образотворчого мистецтва — національна. Ти працюєш у різних напрямках і матеріалах.

Крім творчих робіт із дерева, кераміки, бронзи, каменю у твоєму доробку чимало скульптурних портретів багатьох відомих діячів української культури, а також монументальні роботи. Чимало з них виконав благодійно для Обухівщини і рідного села Щербанівки. Звідки черпаєш сили для цієї тяжкої, виснажливої праці?

— Ще в дитинстві, коли спускався з хлопцями з кручі, побачив, що до моїх п'ят пристало щось липке і пластичне, схоже на пластилін. То була сіро-темна клейка глина. Я став її місити — виходили різні фігурки, вони мене й заворожили на все життя.

Зайнятися скульптурою мене надихнули і знайдені в урочищі Бутів, на колишньому полі мого діда, керамічні трипільські фігурки тварин. У цьому ж урочищі Вікентій Хвойка знайшов керамічний хрест із сільськогосподарським календарем, біноклевидну посудину, горщики і гранітну булаву.

Рідна прабатьківська земля дала мені поштовх до національної тематики від глибини Мізіна і Кам'яної могили до сьогодення. Це — трипільська культура, скіфія, козаччина, сучасна українська історія.

Не часто, але доводиться працювати над пам'ятниками і портретами відомих діячів культури і науки. У моєму доробку є пам'ятники Вікентію Хвойці в с. Трипілля, Івану Виговському в с. Германівка, воїнам-афганцям в Обухові, жертвам голодомору в смт Козин, перший пам'ятник жертвам геноциду українського народу в с. Зікрачі Кагарлицького району, пам'ятник Степану Бандері в Бучачі на Тернопільщині, також виготівлені, але ще не встановлені погруддя Тарасові Шевченку, Андрієві Малишку і Петрові Болбочану.

Цим літом подарував рідній Щербанівці погруддя з лабрадориту, майже в п'ять натур, митрополита Київського і Галицького Тимофія Щербацького, на честь якого названо моє село. Кількома роками раніше виготівив Пам'ятний знак козакам і старшинам Щербанівської сотні Дніпровської повстанської дивізії отамана Зеленого...

Працюю, допоки є фізичні сили і міцно тримаю в руках долото, а творчість невичерпна, якщо любиш свою справу.

— Михайле, твоє ім'я добре відоме за кордоном. Мав персональну виставку в Канаді. 12 (!) разів представляв Україну в Лівані на Всесвітніх форумах "Скульптура в камені"...

— Вперше поїхав у Ліван 1998 року. Мене тепло зустрів відомий ліванський скульптор Альфред Басбус, учень французького скульптора Осипа Цадкіна, і мій однокурсник-скульптор П'єр Карам.

Із ліванського мармуру зробив козака-бандуриста і назвав скульптуру "Пісня з України". Це була перша робота з каменю заввишки понад два метри, яка дала великий поштовх подальшій реалізації моїх задумів.

Відтоді мене запрошували до Лівану на щорічні Всесвітні форуми "Скульптура в

камені”. За весь час я зробив там 12 монументальних скульптур з каменю в різних містах.

2007 року виставки моїх робіт були в містах Торонто, Едмонтоні, Калгарі. Чимало скульптур придбали колекціонери і Музей української спадщини Канади.

— 2007 року твою майстерню спалили... За десять років не лише відбудував майстерню, а й створив багато нових робіт. Душа вибухнула живописом — понад 70 картин, — якими дебютуєш на виставці, що відкрилася у Муніципальній галереї мистецтв Деснянського району Києва. Це — сюрприз для поціновувачів мистецтва. Як зміг відродитися з попелу і коли з'явилася патхнення малювати?

— Коли трапилася ця трагедія, я з дочкою Лесею був у Канаді, де представив персональну виставку. Повернувся в рідну Шербанівку на... попелище. Від моєї майстерні лишилися купа сміття і руїни. Все, що створив за 30 років, було знищено. Згоріла також колекція рушників, старовинних ікон XIX—XX століття, які зібрав на Трипільщині, вироби з дерева і кераміки, живопис, графіка і скульптура, а також велика бібліотека з раритетними виданнями.

За десять років відбудувався і створив нову колекцію живопису і скульптури, понад 70 живописних робіт, чимало робіт із дерева, бронзи та каменю. Активно почав працювати три роки тому. Велике бажання з'явилося, коли на одному Міжнародному форумі за два тижні написав понад 15 робіт із циклу “Красна жінка”. Вірменський художник Сурен Хоренян захоплено вигукнув: “Хто автор цих красунь!? Йому сказали: “Горловий з України”. Він потиснув мені руку: “Ти — Модильяні! Сфотографуй, а в Україні, коли повернешся, повтор”.

Дуже багато залежить від матеріалів, вони дорогі й не завжди вдається купити те, що потрібно. І все ж... Як вийшов на новий творчий шлях із тим великим набутком, який мав — моя таємниця. Маю свою, особливу, техніку і стиль.

На цій виставці показав свій доробок, щоб люди побачили шлях, яким йшов. Нині відсіваю зайве, що робив не так, і готовий працювати спочатку зі своїми секретами і уподобаннями.

— Михайле, твоє літературне творчість тісно переплелася з образотворчим мистецтвом. Рядок із вірша “Цвіту, горю, полум'янію” став назвою виставки. Читав чи твою книжку “Поезія в камені”, мимоволі задую творчість Мікеланджело, який у поетичній формі розкрив тасмницю мистецтва скульптур. Що в тебе народжується першим: поезія чи скульптура?

— Я дуже люблю переглядати твори геніального Мікеланджело, який писав: “Немає думки у найкращого митця, що він її у мрамурі не втілить”. Читав про нього книгу Ірвінга Стоуна “Муки і радощі”. Писав і сам про нього, про італійське місто Каррара, де видобувають каррарський мрамур. У перекладі на українську мрамур — “сонячний камінь”.

Натхнення писати вірші з'являється під час роботи над скульптурним образом. У книжці “Поезія в камені” мені вдалося описати творчий процес над роботою в камені.

Все народжується від іскри бажання до екстазу творити добро і красу!

Примітка інтерв'юера

2007 року, коли Михайло Горловий був зі своєю персональною виставкою у Канаді, його майстерню спалили. Вшент згорів 30-літній творчий доробок, а також колекція старовинних ікон, рушників, одягу, посуду та інших предметів домашнього побуту XIX—XX століття. Це була помста митцеві за його національні переконання, за його патріотичну діяльність. Здавалося б, така втрата — повний крах, розпач... Можливо, але не для Михайла Горлового. Завдяки своїй вольовій вдачі й тяжкій наполегливій праці він відродився з попелу — відбудував майстерню і за десять років напрацював новий доробок у дереві, бронзі, камені. Написав книжку поезій “Поезія в камені”, в якій оспівав свою творчу працю і ті незабутні відчуття, коли вдається в камінь вдихнути душу.

«Золота» творчість Михайла Горлового

Едуард ОВЧАРЕНКО
Фото автора

На відкриття ювілейної виставки Михайла Горлового “Цвіту, горю, полум'янію”, присвяченої 65-річчю від дня народження митця, завітали його вчителі, друзі, художники, письменники, шанувальники творчості. Серед них — Василь Шербак, мистецтвознавець, професор Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури; художники й скульптори Володимир Гарбуз, Василь Бик, Василь Корчовий, Володимир Горовий, письменник, президент Історичного клубу “Холодний яр” Роман Коваль — із козаками-холодноярівцями; поет і виконавець авторських пісень Валерій Мартишко, письменники Тетяна Лемешко, Наталя Любиченко, Тетяна Добко, Валентина Козак; журналістка Олена Артюшенко; пісню “Історія” на слова Богдана Стельмаха виконав доктор хімічних наук НАНУ Сергій Лаказя.

Відвідати виставку приїхали й земляки Михайла Горлового — діти з його рідної Трипільської школи на чолі з директором Наталією Давидюк і заступником директора з навчально-виховної роботи Катериною Буренко, а також депутат Обухівського райради Олексій Новохатько та голова Трипільської сільської ради Анатолій Дегтяр.

Провів урочисте відкриття виставки народний художник України, лауреат Національної премії Т. Г. Шевченка Валерій Франчук.

“Творчість Михайла Петровича не вміщується в якусь єдину канву. Це світ Незбагнений. Це його незвичайна для осягання розумом і серцем праця. Гімн нашому Роду. Цей відчайдух вміщує в своїх творах тисячоліття і робить це так просто і так щиро. Цей чистої джерельної води першовідкривач кришталю давнини Трипільської так високо пряде свою основу, що дивується його глибинному розумінню високого пласту давньої скіфо-сарматської, а потім і трипільської першооснови, того святого карбу нашого українського правданього світу.

Скіф-творець Михайло Горловий — золотий скарб українського мистецтва на всі часи. І так шкода, що це золото не бачать ті, від кого залежить як зберегти для майбуття цей перл справжнього народного художника”, — зазначив пан Валерій.

М. Горлового і В. Франчука еднають понад 20 років творчої дружби. Саме Франчук став ініціатором проведення виставки. Підготовча робота тривала протягом року. Тут представлені бронзові скульптури М. Горлового, створені у попередні

роки, а також пізніші роботи з каменю та дерева. На виставці вперше експонуються живописні твори М. Горлового. Серед представлених робіт жіночі портрети — “Дана”, “Письменниця Тетяна Лемешко”, “Галина Клід”, “Надія”. Враження від закордонних подорожей втілилися в картинах “Ліванський краєвид”, “Джебелъ еле Лібнен”, “На берегах Лівану”. Історичній тематиці присвячені полотна “Скіфи — найдавніша нація у світі”, “Прощання полковника Балбочана з конем”, “Залізняка”. Сучасна історія відображена в картинах “Майдан на Грушевського” та “Гловайський котел”. Українські краєвиди зображені в роботах “Левада”, “Шербанівсько-трипільський край”, “Сонячний ліс”, “Небокрай”, “Шербанівський довжик”. Також тут низка зображень трипільських дів. Поряд — скульптури “Орійський кінь”, “Трипільський торг”, “Сірко”, “Гонта”, “Мелодія гір”, “Трипільсь”. Крім картин і скульптур в експозиції можна побачити дипломи, які художник отримав на всеукраїнських і міжнародних виставках, публікації у ЗМІ.

Творчі пошуки Театру Лесі Українки

Новий театральний сезон у Національному академічному театрі російської драми ім. Лесі Українки розпочався відразу двома прем'єрами. Художній керівник театру, народний артист України Михайло Резнікович поставив комедію “Оголена зі скрипкою” за твором Ноела Пірса Коуарда, а молодий режисер Олександр Степанцов — драму “Ціна” за п'єсою Артура Міллера.

Едуард ОВЧАРЕНКО
Фото Ірини СОМОВОЇ

Ім'я Ноела Коуарда, який створив понад 50 п'єс і 300 музичних композицій, був режисером, актором і виконавцем, в Україні маловідоме. А на батьківщині його знає кожен. Для дотепних парадоксів Ноела вигадали окремі терміни — “ноелізм”. За особливий внесок у британське мистецтво королева Єлизавета II посвятила його в лицарі. А 2006 року ім'ям Ноела Коуарда назвали один із найкрасивіших театрів Лондона. Сьогодні пам'ятники митцю є в Нью-Йорку, на Ямайці і в Теддінгтоні — передмісті Лондона, де він народився. Але, безперечно, найкращий пам'ятник драматургу — його п'єси, що й сьогодні з великим успіхом йдуть у театрах усього світу.

“Оголена зі скрипкою” — гостросатирична комедія. Кілька слів про сюжет. Помирає відомий художник-авангардист Поль Сороден. Його картини коштують великих грошей, їх виставляють у кращих музеях світу. Але після смерті з'ясується, що всі ці полотна написали інші маловідомі художники. Члени родини Сородена непокояться, що викриття Поля вдарить по їхніх фінансових інтересах, і вживають “необхідні” заходи, аби зберегти таємницю його картин...

“П'єса Ноела Коуарда про цінності в житті й мистецтві, справжні й уявні, про божевілля людей від уявних цінностей, про фантастичні маніпуляції громадською думкою. І ще — про людський цинізм і жадність, що запаквані у глянцево обгортку уявного духовного стоїцизму та фальшивої порядності”, — розповів Михайло Резнікович.

Важко окремо виділити когось з акторів. Своєю майстерною грою вони гармонійно доповнюють один одного. Запам'ятовують яскраві органічні образи, створені Дмитром Савченком (Себастьян Лакреоль), Станіславом Москвіним (Джейкоб Фрілленд), Іриною Новак (Ізабелла

Сорден), Анною Грінчак (Джейн), Максимом Нікітіним (Колін), Оленою Червоною (Памела), Ольгою Когут (Анна Павлікова), Олександром Еною (Черрі-Мей Уотертон), Олексієм Поліщуком (Фабріс), Юрієм Дяком (Клінтон Премінджер), Олександром Хорошком (Обадія Левеллін). З'являється у виставі і померлий Поль Сороден (Андрій Пономаренко), який з іронією ставиться до всього, що відбувається довкола.

Вистава “Ціна” має давню сценічну історію. Першу її постановку здійснив режисер Костянтин Дубінін та художник Михайло Френкель далекого 1988 року. Ролі виконували актори, чий імена сьогодні стали легендами, — Георгій Кишко, Юрій Муравицький, Лариса Калочнікова, Лідія Яремчук, Валерій Бесараб, Валерій Сівач і Микола Русковський. Наразі театр представляє нове прочитання твору молодим режисером і молодими акторами.

Нова вистава “Ціна” виникла зі студентських робіт Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. Карпенка-Карого. І насамперед курсової і дипломної роботи Олександра Степанцова, який достатньо професійно розкрив цю п'єсу. І не просто розкрив, а “штовхнув” студентів у конфлікт цієї п'єси. У виставі зайняті актори-дебютанти, студійці театру. Сподіватимемося, що їхні

“Ціна”

ролі стануть своєрідним трампліном до серйозного розуміння акторської професії.

П'єсу “Ціна” написано 1968 року. Здається, не про наше життя, але про кожного з нас, хто живе на початку третього тисячоліття. Глядачі стають свідками-співучасниками напруженої психологічної драми, долучаються до нервової, сповідальної розмови. Цьому сприяє простір Сцени під дахом, адже актори перебувають на відстані витягнутої руки від глядача.

І хоча дія вистави відбувається навколо питання розділу майна, насправді герої замислюються про ціну прожитого, про владу минулого, про можливість розпочати нове, краще життя. Ціна, за яку розгорається суперечка, відразу ж втрачає буквальный зміст і набуває філософського звучання. Повертається минуле, і людині не потрібно знати до кінця, що важливо, а що — ні. Постає складне питання, як, не грішачи супроти істини, оцінити минуле, власні вчинки і поведінку іншої, навіть близької людини, як точно відміряти, де є добро, а де зло. Високу, інколи непосильну, ціну доводиться платити людині за творене нею добро. Але лише у цьому випадку вона залишається Людиною з великої літери.

Молоді актори Михайло Самарський, Ангеліна Симонова, Євген Храмцов та Олександр Соколенко грають героїв, значно старших за себе. Але їм вдається так тонко передати внутрішній світ своїх персонажів, що їм не потрібно навіть гримуватися. Глядач вірить, що перед ним люди, які вже встигли пройти непростий життєвий шлях. Це і вишукана Естер, і протилежні за характерами два брати й оцінювач майна. Кожному вдалося розкрити характер свого персонажа.

“Оголена зі скрипкою”

Меджибіж, виявляється, на півстоліття старший

Михайло ЦИМБАЛЮК,
член НСПУ, Хмельницька обл.

Рятівні дослідження у місці реставрації палацу Сенявських на території Меджибізької фортеці проводять археологи заповідника під керівництвом директора Олега Погорільця і старшого наукового співробітника Віктора Ветрова. У розкоп біля палацу виявили кілька артефактів, але громадськості поки що повідомили про два: 37-сантиметровий металевий наконечник списа та вислу печатку Київської митрополії 1090-х років. Її звірли з описами і встановили приблизну дату.

— Просто так цю печатку в цьому місці зронити не могли, — розповів заступник директора ДІАЗ “Межибіж” Ігор Западєнко. — Поряд знайдено інші речі: рештки посуду із зерном, густо накидані стріли, сліди пожежі. Таке могло бути не просто в місті, а саме біля вхідної брами до містечка, де відбувалося бойове зіткнення з неприятелем. Тобто, у Межибожі була військова залога, як і належить адміністративно-господарському центру.

Висла печатка Ізяславичів від Київської митрополії виготовлена десь за 100 років після Хрещення України-Руси. Люди, як правило, стільки не живуть, але за історичними мірками дати між запровадженням християнства в Київській Русі наприкінці X століття та його місцем у Меджибожі на межі XI—XII століть свідчать про його включення у стратегію зовнішньої та внутрішньої політики давньоукраїнської держави.

Рятівні археологічні роботи у фортеці ведуть перед повною реставрацією палацу Сенявських, котрий перетворюється на музей. Досі це фінансується з обласного бюджету Хмельниччини, який виділив 2 млн грн. Крім того, удвічі більше

Кілька археологічних знахідок на території фортеці у державному історико-архітектурному заповіднику “Межибіж” коригують вік міста Меджибіж. Досі перша літописна згадка про місто як один із адміністративних центрів Болохівської землі припадає на 1146 рік. Лише через рік після того, як відомо, згадується заболочене поселення Москва. Знайдена ж у фортеці на злитті нашого Бужка з Південним Бугом печатка Київської митрополії належить до 1090-х років. Це дає підстави припускати, що адміністративне життя у місті вирувало на півстоліття раніше найдавнішої писемної згадки про Меджибіж.

виділялося на здійснення протиаварійних і консерваційних робіт — накриття зруйнованого часом палацу, укріплення стін та інженерні дослідження матеріалів у фактурі залишків споруди, геологічне дослідження фундаменту.

Уже з наступного року на реставрацію палацу планують виділити 20 млн грн із державного бюджету. За словами директора заповідника Олега Погорільця, це третина всіх реставраційних потреб. Проектно-кошторисна документація передбачає 60 млн, і в подальшу фортецю повернеться європейська архітектура середини XVI століття.

— Палац Сенявських — зразок перехідної архітектури XVI століття, коли від замків перехо-

дили до палаців, — пояснює Олег Погорілець. Практично такий же палац зберігся в Бутвановці на півночі Словаччини.

До реставраційних робіт узялися з початку 2015 року — після того, як обвалилася стіна палацу.

— Ми називаємо її стіною плачу, — каже директор заповідника. — А вже доти ми щороку проводили обстеження і застерігали, що існує небезпека обвалу стіни.

А загалом археологічні дослідження на території палацу тривають 20 років. Упродовж цього часу тут знайдено артефакти з епох XI—XIII століть, коли Меджибіж був градом із дерев'яною фортецею на південному кордоні, й київські князі посилали сюди удільних князів охороняти межі держави, і литовського періоду XIV століття.

Печатка Київської митрополії 1090-х років

Крім двох сенсаційних знахідок, під час рятівних робіт археологи знайшли також наконечники арбалетних і лучних стріл, скляні деталі намиста і браслетів, металеві шпори, пряжки і цвяхи. Багатий історичний матеріал дають виявлені монети XV—XVI століть, рідкісні кахлі XV століття, кістяні стилоси для писання на дошках, свинцеві печатки від грамот. Отже, в удільних князів у Меджибожі працювала канцелярія.

Наступним після реставрації етапом має бути великий музей. Зали на трьох поверхах матимуть дві тисячі квадратних метрів експозицій.

— Повернувши палацові його первісний вигляд, ми плануємо відтворити палацові інтер'єри XVI—XIX століть, скомпонувавши зали власників — Сенявських і Чарторийських. Вітальні, бібліотеки, тогочасна кухня, а в підвалах відтворимо комори, — ділиться планами і проектами Олег Погорілець. — Будуть зали історичних осіб, які тут провадили свою діяльність. Це — Богдан Хмельницький, Тадеуш Костюшко, Павло Скоропадський, у якому саме в Меджибожі прокинувся переконаний українець.

Історія палацу буде відтворена в окремій експозиції. Відомо, наприклад, що 1819 року князь Єжи Чарторийський передав палац повітовій школі, і в ній викладала аграрні науки для двохсот учнів. Потім фортеця з палацом стала штабом Ахтирського гусарського полку, а рівно 100 років тому в фортеці в Меджибожі було українізовано 34-й корпус російської армії.

До речі, археологи й історики очікують занурення у глибшу давнину Меджибожжя. В околицях селища досліджують унікальні свідчення перебування давньої людини — рештки найдавніших у ривнінній Україні стоянок, вік яких становить близько мільйона років.

Палац Сенявських-Чарторийських наприкінці XIX століття

Палац Сенявських-Чарторийських у січні 2017 року

СЛОВО Просвіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

ОГОЛОШЕННЯ

11 листопада 2017 р. у клубі “Мінський” (вул. Рокосовського, 3-В) відбудеться літературно-мистецький захід, присвячений Дню української писемності та мови.

У програмі вечора виступи дитячих мистецьких колективів, конкурс художнього читання серед школярів та дорослих на тему української мови, а також нова програма хору “Просвіта” (худ. керівник Раїса Марченко), присвячена Дню української писемності і мови.

Початок о 18 годині.
Вхід вільний.

Засновник:
Всеукраїнське товариство “Просвіта” імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор

Любов ГОЛОТА

Редколегія

Любов ГОЛОТА (голова),

Ярема ГОЯН,

Павло МОВЧАН,

Олександр ПОНОМАРІВ,

Іван ЮЦУК

Заступник головного редактора

з виробничих питань

Наталія СКРИННИК

278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар

Ірина ШЕВЧУК

Відділ просвітницької роботи

Ольга ЖМУДОВСЬКА

Відділ культури

Едуард ОВЧАРЕНКО

Відділ коректури

Тетяна ЩЕРБАК

Ірина СТЕЛЬМАХ

Комп'ютерна верстка

Ірина ШЕВЧУК

Володимир ЖИГУН

Інтернет-редактор

279-39-55

Черговий редактор

Ольга ЖМУДОВСЬКА

Бухгалтерія

279-41-46

Адреса редакції:

вул. Хрещатик, 10-Б,

м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net

http://slovoprosvity.org

http://prosvitanews.org.ua

Надруковано в ТОВ “Інтерекспресдрук”,

вул. Сім'ї Сосніних, 3.

Загальний наклад у листопаді — 15 200

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність інформації несуть автори.

Редакція залишає за собою право редагування та скорочення текстів.

Редакція не завжди поділяє погляди своїх авторів.

При використанні наших публікацій

посилання на “Слово Просвіти”

обов'язкове.

Індекс газети

“Слово Просвіти” — 30617

